

li 360 ° ja kuntatalouden sopeuttaminen

HT Eero Laesterä, MA (Econ) Lina-Lotta Lahdenkauppi, KTM Juha
Koskinen & HTM Aki Viitasaari

28.6.2021

FCG.

Sisällys

01	Väestö
02	Tuloslaskelma ja tuottavuus
03	Rahoitus ja tase
04	Elinvoima
05	Painelaskelma ja sopeutuksen tarve
06	Prosessi ja sopeutuksen keinot
07	Keinojen riittävyys ja yhteenveto

Väestö

Miltä maakunnan väestökehitys näyttää 2020-2030?

Väestö	0-v	1-5 v	6-v	7-12-v	13-15-v	16-18-v	19-23-v	24-64-v	65-74-v	75-84-v	yli 84-v	Kaikki yhteensä
Uusimaa	-632	-10 225	-12 749	-13 707	3 236	9 308	11 041	67 299	9 887	58 291	23 364	155 338
Varsinais-Suomi	-204	-3 917	-4 919	-6 207	-847	380	-365	-2 041	-3 978	19 648	5 966	7 433
Satakunta	-233	-2 770	-3 404	-3 954	-933	-168	-462	-12 168	-4 707	8 057	2 704	-15 268
Kanta-Häme	-211	-2 296	-2 859	-3 982	-1 186	-350	-207	-10 199	-1 286	7 687	2 198	-10 395
Pirkanmaa	-101	-4 120	-5 633	-7 132	-532	2 133	1 706	6 342	-2 174	19 750	6 383	20 742
Päijät-Häme	-216	-2 047	-2 663	-3 205	-898	-116	-61	-8 985	-3 685	9 015	3 432	-7 382
Kymenlaakso	-210	-2 180	-2 761	-3 332	-1 185	-668	-909	-14 616	-3 159	7 250	2 148	-17 442
Etelä-Karjala	-105	-1 419	-1 789	-2 389	-555	-305	-552	-7 995	-1 805	4 766	1 392	-9 337
Etelä-Savo	-156	-1 733	-2 120	-2 774	-1 029	-710	-592	-14 346	-2 700	5 711	1 706	-17 010
Pohjois-Savo	-276	-2 538	-3 214	-3 625	-879	-288	-648	-13 698	-1 268	10 499	2 353	-11 044
Pohjois-Karjala	-108	-1 583	-2 053	-2 577	-579	-212	-958	-9 543	-1 586	7 307	1 806	-8 503
Keski-Suomi	-209	-3 184	-4 069	-5 533	-922	415	429	-7 084	-1 926	10 578	3 223	-5 098
Etelä-Pohjanmaa	-187	-2 542	-3 298	-3 933	-922	-251	319	-10 382	-2 133	8 169	1 548	-11 070
Pohjanmaa	-174	-1 834	-2 314	-2 517	-95	478	420	-3 319	-2 680	5 995	1 831	-2 375
Keski-Pohjanmaa	-111	-1 024	-1 288	-1 307	-159	208	224	-2 455	-1 241	2 880	814	-2 435
Pohjois-Pohjanmaa	-301	-5 850	-7 747	-10 408	-2 203	1 188	2 603	-7 658	1 597	16 066	4 727	-2 136
Kainuu	-76	-1 018	-1 262	-1 554	-461	-182	-117	-7 681	-841	3 107	657	-8 410
Lappi	-104	-1 643	-2 110	-3 152	-583	-116	-225	-11 715	-451	7 195	1 650	-9 611
Koko maa	-3 614	-51 923	-66 252	-81 288	-10 732	10 744	11 646	-70 244	-24 136	211 971	67 902	45 997

- Koko maassa on vain pieni asukasluvun kasvu
- Vain kolme maakuntaa kasvaa
- Vain Uudellamaalla on kasvua ikäluokista 13...-eteenpäin
- Yleisesti ottaen nuoret ikäluokat vähenevät, työikäisten määrä alenee ja ikääntyneiden määrä kasvaa.
- Tämä mahdollistaa ja pakottaa palveluntarpeen muutokseen ja heikentää useiden kuntien ja maakuntien rahoituspohjaa.

...ja sama maakunnan kunnissa – 2020-2030

Muutokset vuoteen 2030	0-v	1-5 v	6-v	7-12-v	13-15-v	16-18-v	19-23-v	24-64-v	65-74-v	75-84-v	yli 84-v	Kaikki yhteensä	Kaikki yhteensä
Alavieska	-9	-50	-14	-76	-29	-1	-20	-266	21	72	5	-367	-14,3 %
Haapajärvi	-11	-100	-29	-204	-92	-58	-17	-882	-56	279	57	-1 113	-15,6 %
Haapavesi	7	-147	-35	-204	-64	-33	23	-650	-114	245	49	-923	-13,5 %
Hailuoto	-7	-15	2	-17	5	7	-5	-29	-44	48	45	-10	-1,0 %
Ii	-16	-240	-61	-378	-110	18	91	-649	130	353	67	-795	-8,1 %
Kalajoki	1	-179	-57	-322	-131	4	14	-876	-135	579	161	-941	-7,6 %
Kempele	-29	-225	-75	-375	14	160	254	306	238	711	365	1 344	7,5 %
Kuusamo	-8	-238	-84	-405	-112	-26	-76	-2 004	218	582	237	-1 916	-12,6 %
Kärsämäki	-7	-21	-13	-75	-36	-26	12	-209	-15	59	33	-298	-11,4 %
Liminka	11	-223	-102	-462	-75	65	278	399	154	253	82	380	3,7 %
Lumijoki	-2	-58	-16	-118	-27	15	28	-116	-10	71	23	-210	-10,2 %
Merijärvi	-8	-41	0	-6	12	-3	-3	-134	-19	45	-11	-168	-15,2 %
Muhos	-11	-202	-58	-362	-120	-5	174	-393	194	317	37	-429	-4,8 %
Nivala	-21	-216	-69	-371	-85	3	51	-535	-216	422	82	-955	-8,9 %
Oulainen	4	-134	-40	-240	-68	-49	25	-674	-74	299	50	-901	-12,1 %
Oulu	-73	-2 123	-743	-4 011	-558	1 083	1 267	6 946	2 724	7 934	2 451	14 897	7,3 %
Pudasjärvi	-16	-145	-35	-196	-74	-37	11	-998	-72	222	98	-1 242	-15,5 %
Pyhäjoki	-2	-67	-12	-85	-17	-2	4	-261	-144	158	18	-410	-13,0 %
Pyhäjärvi	-9	-82	-21	-118	-39	-4	-31	-701	-186	169	46	-976	-18,6 %
Pyhäntä	-1	-17	-6	-26	-11	4	5	-126	-1	70	21	-88	-5,7 %
Raahe	-29	-492	-164	-820	-186	24	57	-1 757	-719	1 397	423	-2 266	-9,1 %
Reisjärvi	-8	-37	-17	-72	-45	-19	-15	-273	-60	77	38	-431	-15,7 %
Sievi	-7	-106	-38	-272	-89	-8	69	-417	-65	167	16	-750	-15,1 %
Siikajoki	-22	-98	-24	-162	-43	19	22	-559	-94	251	9	-701	-13,4 %
Vaala	-6	-35	-7	-67	-44	-44	-16	-450	-34	86	24	-593	-20,7 %
Siikalatva	1	-102	-17	-185	-62	-35	4	-799	-87	139	12	-1 131	-21,3 %
Taivalkoski	0	-42	-15	-134	-44	-37	10	-528	2	156	75	-557	-13,8 %
Tyrnävä	-12	-202		-296	-16	84	181	-260	124	167	45	-185	-2,7 %
Utajärvi	-3	-58		-82	-50	-3	-25	-384	-28	142	0	-491	-18,2 %
Ylivieska	-8	-302		-267	-7	92	231	-379	-35	596	169	90	0,6 %
Pohjois-Pohjanmaa	-301	-5 850	-1 897	-10 408	-2 203	1 188	2 603	-7 658	1 597	16 066	4 727	-2 136	-0,5 %

- Vain harva maakunnan kunta kasvaa
- Kempele, Oulu, Liminka ja Ylivieska kasvavat.
- Yleisesti ottaen nuoret ikäluokat vähenevät, työikäisten määrä alenee ja ikääntyneiden määrä kasvaa.
- Tämä mahdollistaa ja pakottaa palveluntarpeen muutokseen ja heikentää useiden kuntien rahoituspohjaa.
- Kehitys on nopea ja tilanteeseen olisi tartuttava – kasvun alkaminen ja toteutuminen nähdään kahdessa kolmessa vuodessa.

Taustat - ennakkonäkemys

	li	Keskiarvo
Sairastavuus	1,21	1,09
Sote-tarvekerroin	1,09	1,18
Sote nettomenot eur/as	3 123	3 680
Mediaani-ikä	41	50
Väestöllinen huoltosuhde	82	82
Nollavuotiaat	0,9 %	0,7 %
Alle 15-v %ia	22,6 %	15,2 %
Yli 75-v	8 %	11 %
Verotettava tulo eur/asukas	13 459	14 625
Työttömiä työvoimasta	22,7 %	20,2 %
Asukasluku 2021	9 844	
Asukasluvun muutos 2017-20	2,8 %	-5,3 %
Asukaslukuennuste 2021-2024	-7,9 %	-8,3 %
Tutkintoluku	2,05	2,12

Elinvoima 2,79 /5
Sijaluku 148/294

Väestö 3,31
Hyvinvointi 3,50
Elinkeinot 2,18
Palvelut 2,78
Talous 2,17
Etäisyydet 2,80

- Väestön ikärakenne on mieluummin keski-ikäinen tai nuori kuin ikääntynyt
- Yllättäen – Sairastavuus on keskimääräistä suurempi, tästä seuraa mm. suuremmat sote-menot
- Tämä on poikkeama, koska väestö ei ole vielä ikääntynyttä
- Paljon lapsia, vähän ikääntyneitä
- Tyydyttävä kuntalaisten tulotaso, työttömyys keskitasoinen
- Väestökehitys on ”vino” – on ollut kasvua, mutta nyt ennustetaan taantumaa.
- Elinvoimamittauksessa puolessavälissä kuntia.

Väestö nyt ja ennuste

Kunnan nimi:

li	2011	2016	2020	2025	2030	2040	2011-20	2011-20/v	2011-20	2011-20/v	2020-25	2020-25/v	2020-25	2020-25/v
Asukasluku	9 499	9 628	9 848	9 434	9 067	8 501	349	39	3,7 %	0,4 %	-414	-83	-4,2 %	-0,8 %
0-5 päivähoito	953	850	744	575	547	525	-209	-23	-21,9 %	-2,4 %	-169	-24	-22,7 %	-3,2 %
6 esiopetus	162	144	180	104	95	92	18	2	11,1 %	1,2 %	-76	-11	-42,2 %	-6,0 %
7-12 alakoulu	876	973	967	788	601	551	91	10	10,4 %	1,2 %	-179	-26	-18,5 %	-2,6 %
13-15 yläkoulu	394	432	484	444	361	275	90	10	22,8 %	2,5 %	-40	-6	-8,3 %	-1,2 %
16-18 lukio/toinen aste	392	378	411	458	427	268	19	2	4,8 %	0,5 %	47	7	11,4 %	1,6 %
19-23 nuoret työikäiset ja	419	403	333	495	482	336	-86	-10	-20,5 %	-2,3 %	162	23	48,6 %	6,9 %
24-64 työssäkäyvät	4 727	4 610	4 631	4 245	3 994	3 811	-96	-11	-2,0 %	-0,2 %	-386	-55	-8,3 %	-1,2 %
65-74 eläkkeelle siirtynee	828	992	1 197	1 223	1 262	1 032	369	41	44,6 %	5,0 %	26	4	2,2 %	0,3 %
75-84 eläkkeellä olevat	591	618	605	800	967	1 055	14	2	2,4 %	0,3 %	195	28	32,2 %	4,6 %
85... ikääntyneet	157	228	296	302	331	556	139	15	88,5 %	9,8 %	6	1	2,0 %	0,3 %
Huoltosuhde	2011	2016	2020	2025	2030	2040	2011-20	2011-20/v	2011-20	2011-20/v	2020-25	2020-25/v	2020-25	2020-25/v
li	67,6	73,9	78,1	76,6	80,5	88,6	10	1	15,5 %	1,7 %	-1	-0	-1,9 %	-0,3 %
Verrokkit	62,7	72,2	78,8	83,9	88,5	92,4	16	2	25,7 %	2,9 %	5	1	6,4 %	0,9 %
Kuntien ka	62,7	72,8	80,0	86,5	91,9	95,8	17	2	27,5 %	3,1 %	7	1	8,1 %	1,2 %
Mediaani-ikä	2011	2016	2020	2025	2030	2040	2011-20	2011-20/v	2011-20	2011-20/v	2020-25	2020-25/v	2020-25	2020-25/v
li	38,0	40,0	41,0	44,0	47,0	50,0	3	0	7,9 %	0,9 %	3	0	7,3 %	1,0 %
Verrokkit ka	45,4	47,2	48,8	50,4	51,7	53,1	3	0	7,5 %	0,8 %	2	0	3,2 %	0,5 %
Koko maa ka	46,4	48,3	50,0	51,6	53,0	54,2	4	0	7,8 %	0,9 %	2	0	3,3 %	0,5 %

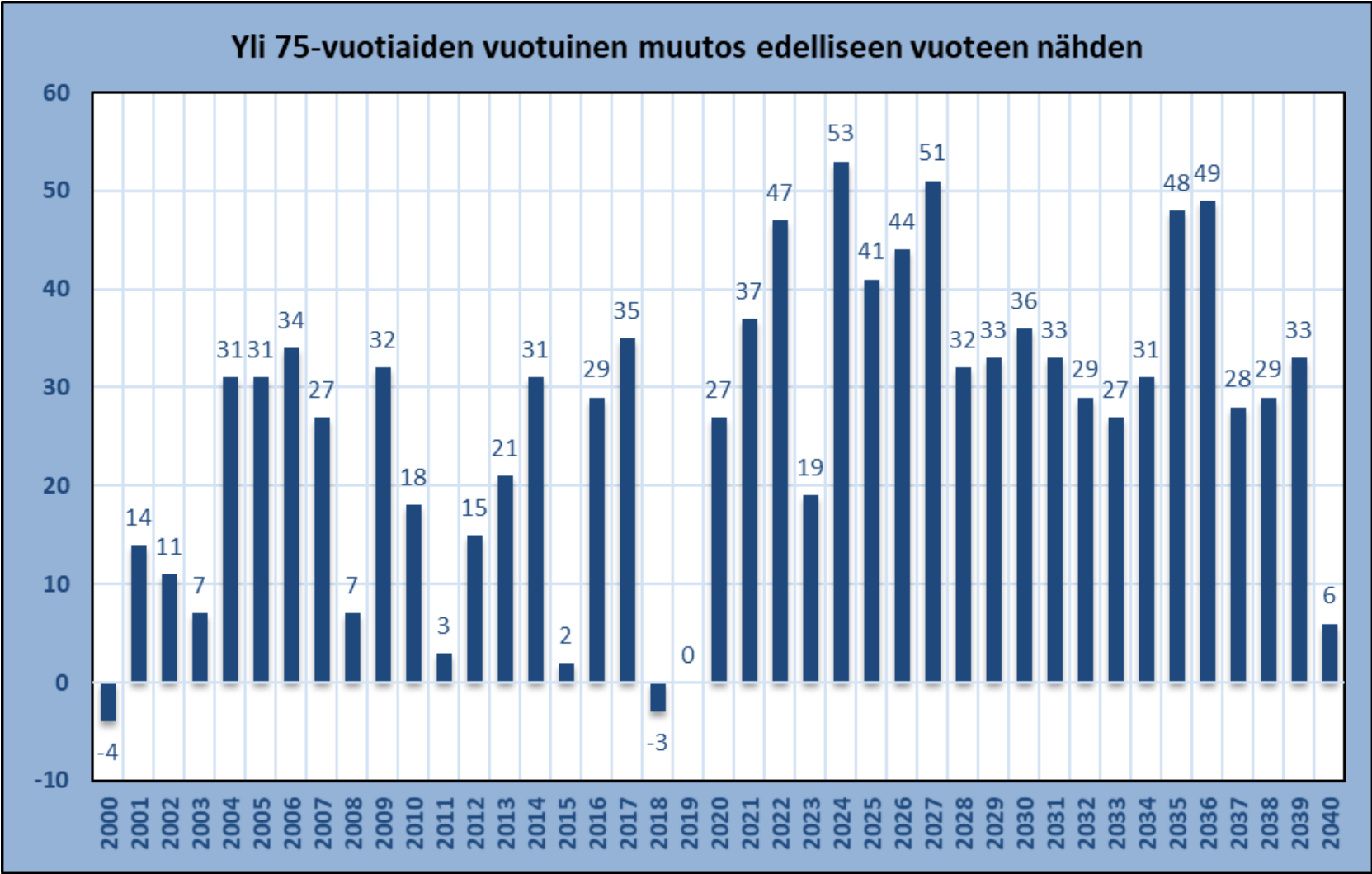
Asl. 2021M05* 9 911

Muutos kpl ja sijaluku koko maassa 2015-2020 185 38
Muutos %:ia ja sijaluku koko maassa 2015-2020 1,91 % 29

- ✓ Tilastokeskus arvioi asukasluvun kääntyvän laskuun (- 0,6 %/v) vuoteen 2025 mennessä. Asukasluku on kasvanut hiukan vuonna 2020.
- ✓ Työikäisten määrä laskisi ennusteen mukaan vuoteen 2025 mennessä 390 hengellä.
- ✓ Päivähoito-, esikoulu- ja kouluikäisten määrien ennustetaan laskevan vuoteen 2025 mennessä. Sen sijaan toisen asteen ikäisten määrät nousevat vielä vuosina 2019-2025.
- ✓ Eläköityvien määrä laskee, mutta eläkkeellä olevien määrä kasvaa.
- ✓ Huoltosuhde (työvoiman ulkopuolella olevien suhde työvoimaan) on verrokin tasolla ja hiukan koko maata parempi. Huoltosuhde heikkenee näitä hitaammin.
- ✓ Mediaani-ikä on selvästi verrokkia ja koko maata matalampi.
- ✓ Kasvu on ollut hyvä suhteessa koko maahan

Yli 75-vuotiaiden määrän muutos 2020-2030

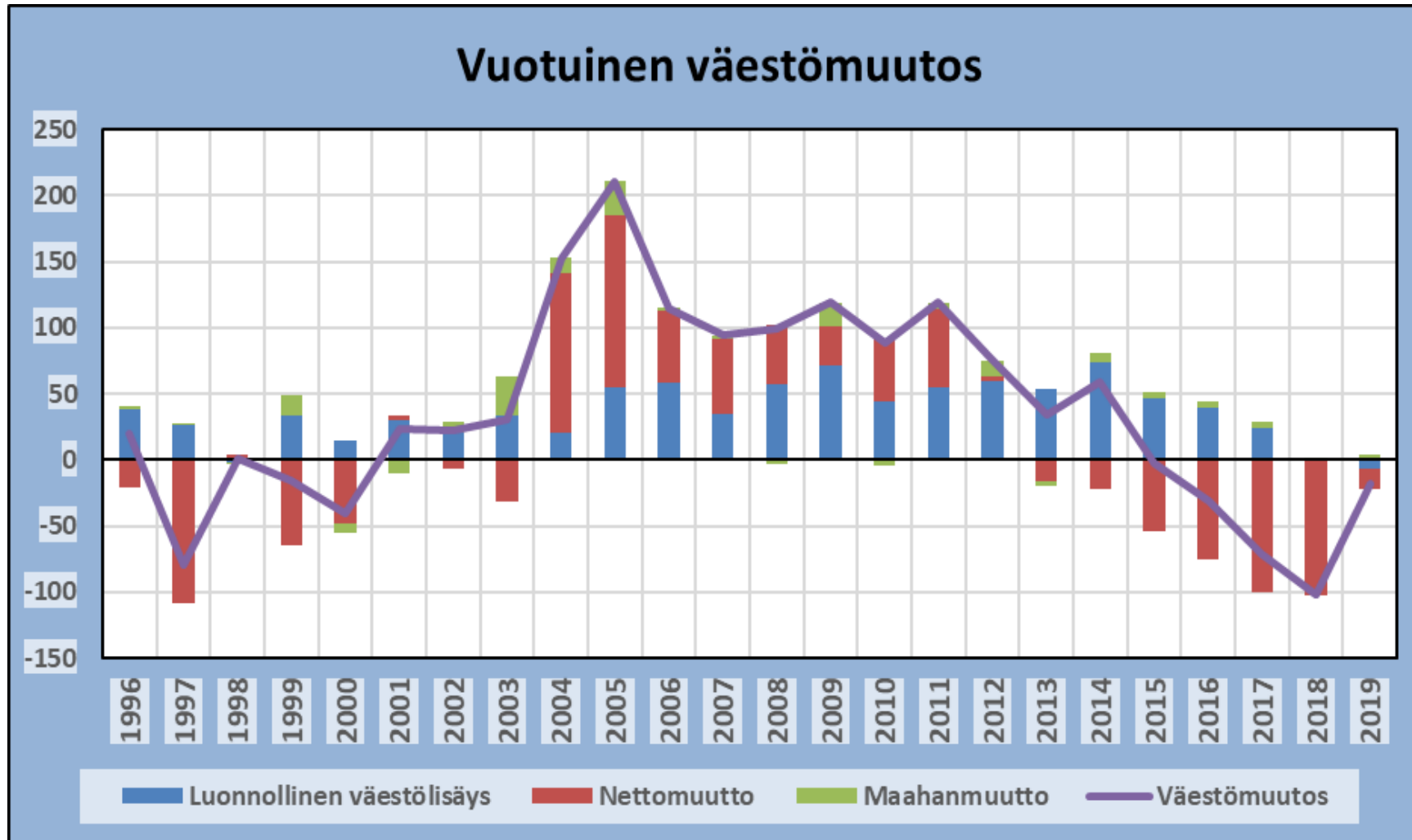
75-vuotiaiden muutos kpl	
Yli 75-vuotiaat	kpl
2020	901
2030	1 298
2040	1 611
Muutosindeksi	Suhde
2020-2030	1,44
2020-2040	1,79

- Tarkastelussa on indeksoitu 75-vuotiaiden määrän muutos nykyhetkeen - Indeksoinnilla tarkasteltuna li ikääntyy 107 nopeimmin suhteessa muihin kuntiin ajanjaksolla 2020...2030.
- li jatkaa ikääntymistä vuoteen 2040 saakka.

10 nopeinta		10 hitainta	
Enontekiö	1,97	Tervola	1,01
Kontiolahti	1,90	Punkalaidun	1,07
Järvenpää	1,86	Isojoki	1,11
Kirkkonummi	1,85	Evijärvi	1,12
Pornainen	1,81	Multia	1,12
Siuntio	1,80	Kivijärvi	1,14
Kustavi	1,78	Savitaipale	1,14
Vihti	1,78	Koski Tl	1,15
Tuusula	1,76	Ylitornio	1,15
Kempele	1,75	Phtipudas	1,15

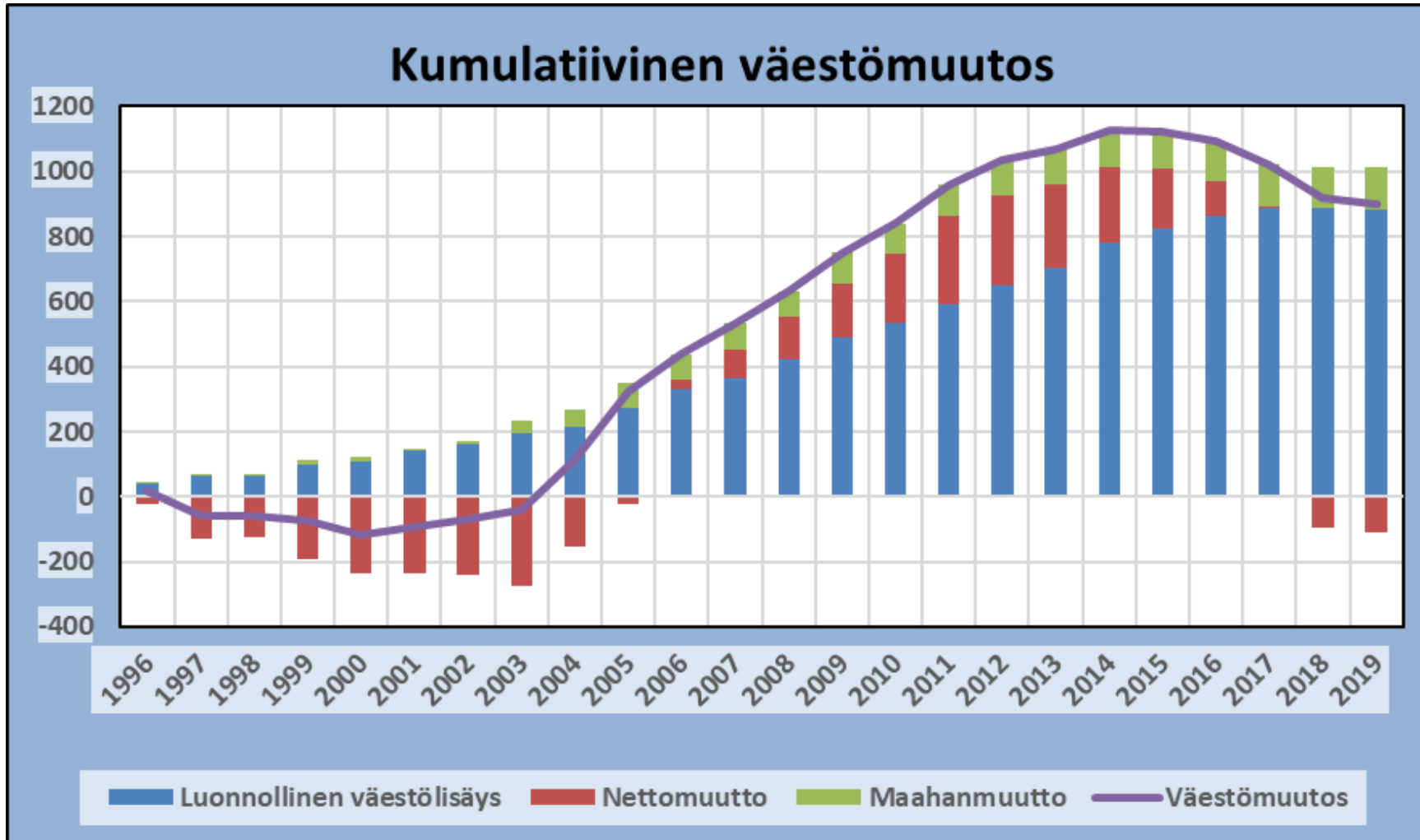

Väestönmuutos

- ✓ Vuotuinen väestönmuutos on ollut miinuksella vuosina 2015-2019.
- ✓ Kehityksen suunta on kuitenkin saatu kääntymään v. 2019.
- ✓ Luonnollinen väestönkehitys on ollut laskussa vuodesta 2014. Harvalla kunnalla on ollut positiivinen luonnollinen väestömuutos.
- ✓ Nettomuutto on kääntynyt negatiiviseksi vuonna 2013.

Mistä väestönmuutos koostuu?

- ✓ Asukasluku on noussut tarkastelujakson aikana 901 hengellä.
- ✓ Kumulatiiviseen kasvuun ovat vaikuttaneet sekä luonnollinen väestönmuutos (880 as) että maahanmuutto (132 as).
- ✓ Nettomuutto on painanut väestönkasvua (-111 as).
- ✓ Asukasluvun kasvu on taittunut vuonna 2014.

Kuntien välinen muuttoliike

li	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2010 2019	2017 2019
Nettomuutto	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2010 2019	2017 2019
0 - 4	23	25	14	5	13	0	-19	6	-3	38	102	41
5 - 9	8	12	-6	2	-5	1	-12	-4	-8	12	0	0
10 - 14	4	9	12	-4	-7	-7	-2	-12	-6	-18	-31	-36
15 - 19	-43	-37	-62	-44	-46	-45	-37	-60	-62	-56	-492	-178
20 - 24	6	-27	-6	-7	-15	-27	-24	-31	-25	-18	-174	-74
25 - 29	11	39	28	15	15	8	14	1	2	23	156	26
30 - 34	13	13	4	-9	3	1	4	9	1	29	68	39
35 - 39	4	8	11	-1	7	-1	-11	-5	-13	3	2	-15
40 - 44	1	5	-8	6	-9	-3	0	4	-2	-11	-17	-9
45 - 49	0	2	-2	8	3	6	-5	7	0	1	20	8
50 - 54	-15	7	9	6	3	13	-5	-9	7	-6	10	-8
55 - 59	17	1	4	0	6	2	1	2	2	1	36	5
60 - 64	10	3	6	10	8	5	7	-1	-2	-2	44	-5
65 - 69	4	5	-2	-1	4	-6	7	2	1	2	16	5
70 - 74	3	-1	-2	-3	-1	-1	3	-3	6	-6	-5	-3
75 -	2	-5	3	1	-1	0	4	-6	0	-7	-9	-13
Summa	48	59	3	-16	-22	-54	-75	-100	-102	-15	-274	-217

✓ listä muuttaa pois opiskelijoita (ikäluokat 15-19 sekä 20-24).

✓ Jonkin verran 35-44 -vuotiaita työikäisiä ja yli 70 -vuotiaita.

✓ li vetää nuoria aikuisia (ikäluokat 25 – 34) ja lapsiperheitä.

✓ Tilanne on ollut jokseenkin sama ajanjaksolla 2+119 & 2017-2019 (lyhyt aika riittää yleensä osoittamaan käynnistyneen muutoksen) 17

Tuloslaskelma ja tuottavuus

li – tuloslaskelma

- ✓ Toimintatuotoissa ja -kuluissa on varsinaiset kunnan järjestämät palvelut. Tämä laskelman ensimmäinen välisumma – toimintakatteen kasvu on ollut suurta vuosina 2018-2019.
- ✓ Verotulot perustuvat kunnan verotusoikeuteen. Kunnan verotulot ovat kasvaneet tarkastelujaksolla hyvin vuonna 2019.
- ✓ Valtionosuudet – ei korvamerkittyjä, eivät ylitä palvelun tuottamisesta aiheutuvia menoja. Kunnan valtionosuustaso on maan keskitasoa pienempi.
- ✓ Vuosikate on säännöllisten tulojen ja menojen jälkeinen välisumma, olisi oltava > poistot ja mieluummin > nettoinvestoinnit + lainan lyhennys.
- ✓ Vuosikate ei ole riittänyt poistoihin vuosina 2018-2019.
- ✓ ”Kurjuutta” mitataan nykyisin alijäämällä, alijäämään eivät suoraan vaikuta investoinnit; alijäämää ei voi korjata kassavaroilla. Iin tulos on ollut alijäämäinen vuosina 2018-2018.
- ✓ Koronavuoden oletus oli menojen nopea kasvu ja oman verorahoituksen alenema – toisin kävi – valtionosuus kasvoi kuusi miljoonaa euroa!

li	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Toimintatuotot 1000 €	6 757	7 087	7 502	7 955	8 576	8 079
Toimintamenot 1000 €	61 209	62 478	62 833	66 096	69 652	70 952
Toimintakate 1000 €	-54 444	-55 390	-55 326	-58 141	-61 055	-62 873
Kunnallisvero 1000 €	27 149	26 309	26 592	26 489	28 154	28 922
Yhteisövero 1000 €	1 429	1 318	1 526	1 373	1 453	1 521
Kiinteistövero 1000 €	3 055	3 595	3 520	4 228	4 279	3 996
Muut verotulot 1000 €	0	0	0	0	0	0
Verotulot yhteensä 1000 €	31 633	31 222	31 638	32 090	33 886	34 439
Valtionosuudet 1000 €	26 315	27 663	27 677	27 439	27 652	33 759
(josta harkinnanvaraiset 1000 €)	0	0	0	0	0	700
Rahoitustulot ja -menot netto 10	-418	-347	-155	-173	-192	-247
Korkotulot 1000 €	0	5	19	26	33	9
Muut rahoitustulot 1000 €	42	31	126	136	91	53
Korkomenot 1000 €	457	380	298	331	308	309
Muut rahoitusmenot 1000 €	3	3	2	4	8	0
Vuosikate 1000 €	3 086	3 148	3 834	1 215	291	5 078
Poistot 1000 €	2 603	2 971	3 075	3 148	3 362	4 039
Satunnaiset tuotot 1000 €	0	0	0	0	0	0
Satunnaiset kulut 1000 €	0	0	0	0	0	0
Tuloslaskelman tulos 1000 €	483	177	759	-1 933	-3 071	1 039
Poistorojen muutos 1000 €	79	-27	83	83	-618	84
Varausten muutos 1000 €	-473	100	-700	0	700	0
Rahastojen muutos 1000 €	0	0	0	0	0	0
Ali/ylijäämä 1000 €	89	250	142	-1 850	-2 989	1 123
Kumulat. edell. tilik. ja kuluvaan tilikauden jäämät 1000 €	5 548	5 796	5 939	4 089	1 701	2 824
Asukasluku	9 663	9 628	9 966	9 862	9 844	9 848
Verotettava tulo (laskennallisesti)	127 760	123 807	125 139	124 654	132 489	136 104
Veroprosentti	21,25	21,25	21,25	21,25	21,25	21,25

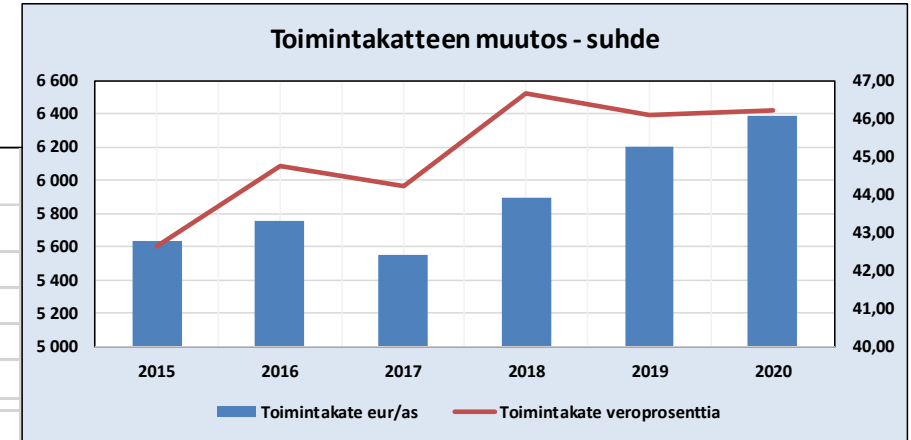
**Toimintakatteeseen –
taloudellisuuteen -
vaikuttavat tekijät –
palvelurakenteen kustannus**

Tuloslaskelmasta toimintakate

- ✓ Toimintakate on negatiivinen luku, joka on toimintatulojen ja toimintamenojen erotus.
- ✓ Toimintakatteeseen sisältyvät kunnan varsinaisen palvelutuotannon tulot ja menot.
- ✓ Toimintakate on usein pieni pinta-alaltaan pienissä ja ikärakenteeltaan nuorissa kunnissa. Myös nopeasti kasvavat kehyskunnat ovat osanneet kasvaa, niiden toimintakate on usein pieni. Suuret kaupungit pystyvät hyötymään skaalaedusta – suuresta palveluntarpeesta ja keskitetyistä, suurista yksiköistä.
- ✓ Mitä suurempi toimintakate on, sitä enemmän kunnan on saatava toimintaa rahoittavia tuloja verotuloista ja valtionosuuksista (ja rahoitustuloista jne).
- ✓ Iin toimintakate (eur/as) oli 2020 6 384 eur/as. Toimintakatteen voisi olettaa olevan vahvempi, mutta kunta on panostanut joihinkin asioihin muista poiketen.

Oma sij.	Toimintakate e/as	2010	2020
	Minimi	3 450	4 672
	25 %	4 298	5 700
	Keskiarvo	4 705	6 376
	75 %	5 048	6 872
	Maksimi	6 381	10 078
157	Ii	4 845	6 384
Sij.	Toimintakate e/as	2010	2020
1	Muurame	3 889	4 672
2	Rusko	3 602	4 753
3	Lieto	4 181	4 793
4	Kontiolahti	3 912	4 924
5	Kangasala	3 977	4 964
6	Jyväskylä	4 037	5 013
7	Kaarina	3 977	5 026
8	Kerava	3 714	5 039
9	Helsinki	4 135	5 060
10	Pornainen	3 781	5 077
11	Nokia	3 914	5 083
12	Masku	3 450	5 089
13	Vihti	4 059	5 099
14	Lempäälä	3 976	5 111
15	Akaa	4 216	5 115
16	Hattula	4 039	5 127
17	Joensuu	4 475	5 145
18	Nurmijärvi	3 836	5 158
19	Vantaa	4 372	5 169
20	Ylöjärvi	3 832	5 171

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Toimintakate eur/as	5 635	5 753	5 552	5 895	6 204	6 384
Toimintakate veroprosenttia	42,62	44,74	44,22	46,64	46,10	46,19

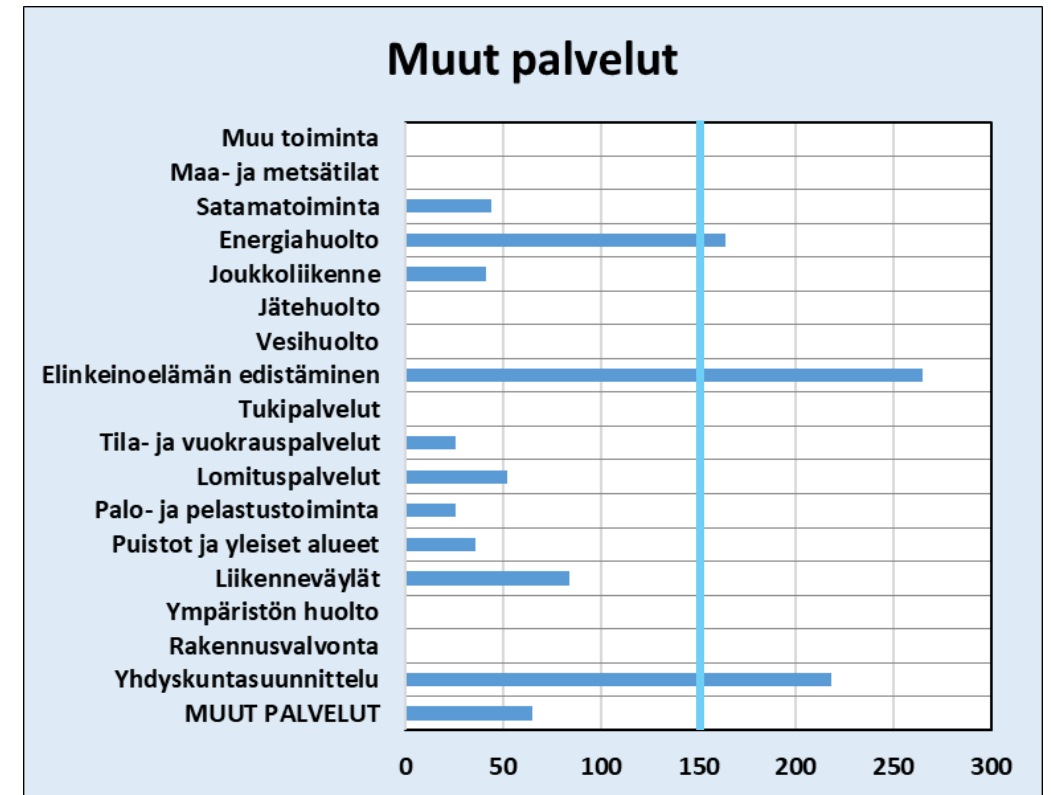

Sij.	Toimintakate e/as	2010	2020
293	Pelkosenniemi	6 119	10 078
292	Utsjoki	6 368	9 133
291	Ristijärvi	5 771	8 991
290	Salla	6 290	8 953
289	Savukoski	6 161	8 817
288	Vaala	5 930	8 812
287	Posio	5 959	8 553
286	Puolanka	5 739	8 500
285	Rääkkylä	5 571	8 428
284	Enontekiö	6 381	8 424
283	Hyrynsalmi	5 794	8 289
282	Pello	5 305	8 200
281	Ranua	6 070	8 152
280	Vesanto	5 432	8 104
279	Tervo	5 365	8 084
278	Utajärvi	5 517	8 000
277	Rautavaara	5 815	7 873
276	Ylitornio	5 019	7 854
275	Paltamo	4 744	7 803
274	Kittilä	5 351	7 740

Nettomenot euroa/asukas – sijaluvut suhteessa kaikkiin kuntiin

li: Nettokäyttökustannukset	Euroa/asukas	Sijaluku	Min	Max	Keskiarvo	Mediaani
YLEISHALLINTO	184	199	7	1 718	159	133
MUUT PALVELUT	438	65	259	3 880	614	558
Yhdyskuntasuunnittelu	62	218	1	231	47	42
Rakennusvalvonta	0	0	0	244	15	10
Ympäristön huolto	0	0	1	540	13	8
Liikenneväylät	107	84	10	306	140	131
Puistot ja yleiset alueet	10	36	0	209	31	28
Palo- ja pelastustoiminta	68	26	35	200	92	87
Lomituspalvelut	5	52	0	47	5	2
Tila- ja vuokrauspalvelut	25	26	2	1 654	128	83
Tukipalvelut	0	0	0	409	73	51
Elinkeinoelämän edistäminen	131	265	4	325	71	61
Vesihuolto	0	0	0	152	27	16
Jätehuolto	0	0	0	79	15	6
Joukkoliikenne	1	41	0	280	5	2
Energiahuolto	19	164	0	272	22	15
Satamatoiminta	9	44	0	53	9	6
Maa- ja metsätilat	0	0	0	68	7	3
Muu toiminta	0	0	0	1 743	81	11

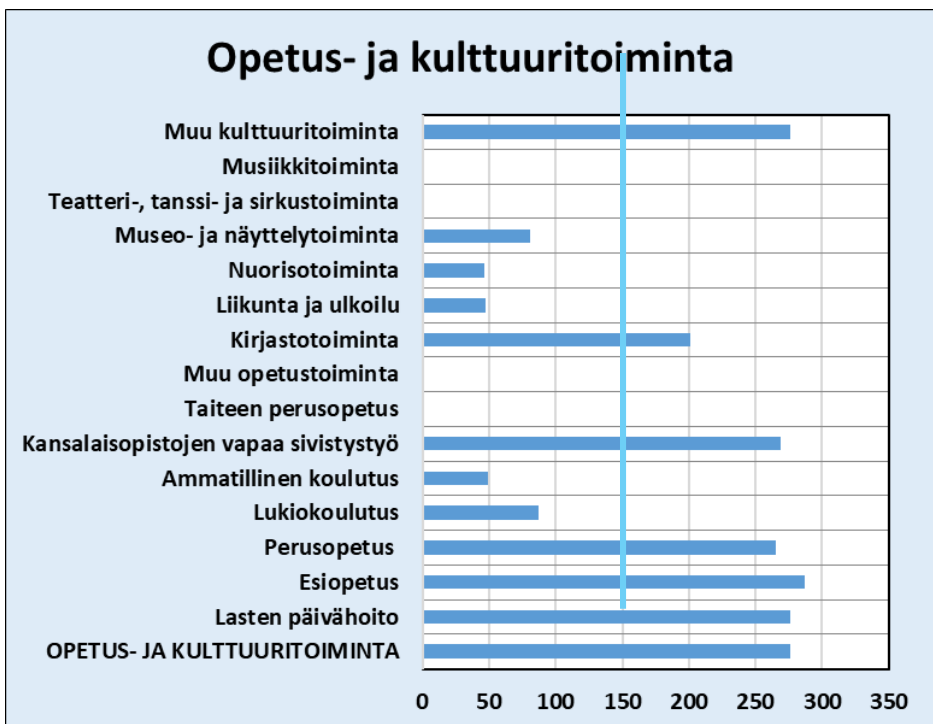

Opetus ja kulttuuri

Opetuksen ja kulttuurin toiminnoista lasten päivähoito, esiopetus, perusopetus ja lukio-opetus vaativat muuta tarkastelua kuin euroa/asukas – tarvitaan aitoja yksikkökustannuksia (esim. euroa/oppilas)

li	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Muutos-%
Opetus ja kulttuuri eur/asukas	2 161	2 231	2 225	2 146	2 128	2 404	2 500	3 %
Manner-Suomen kuntien keskiarvo	1 786	1 804	1 821	1 852	1 854	1 925	1 992	2 %
Viiteryhmän keskiarvo eur/asukas	1 803	1 810	1 835	1 875	1 870	1 939	2 041	2 %
Rahankulutus viiteryhmän keskiarvoon nähden	-3 440 959	-4 075 978	-3 774 799	-2 609 053	-2 574 674	-4 583 338	-4 515 256	5 %

	Euroa/asukas	Sijaluku	Min	Max	Keskiarvo	Mediaani
OPETUS- JA KULTTUURITOIMINTA	2 504	276	1 322	3 269	2 007	1 965
Lasten päivähoito	649	276	220	757	454	446
Esiopetus	141	287	29	234	79	74
Perusopetus	1 303	265	675	1 803	1 056	1 020
Lukiokoulutus	129	87	0	600	158	143
Ammatillinen koulutus	5	49	0	796	33	4
Kansalaisopistojen vapaa sivistystyö	79	269	0	223	34	25
Taiteen perusopetus	0	0	0	202	18	9
Muu opetustoiminta	0	0	0	57	11	5
Kirjastotoiminta	72	201	38	154	68	64
Liikunta ja ulkoilu	59	47	12	293	102	97
Nuorisotoiminta	21	46	3	107	33	30
Museo- ja näyttelytoiminta	7	81	0	135	15	9
Teatteri-, tanssi- ja sirkustoiminta	0	0	0	81	16	7
Musiikkitoiminta	0	0	0	54	10	6
Muu kulttuuritoiminta	41	276	0	84	17	14

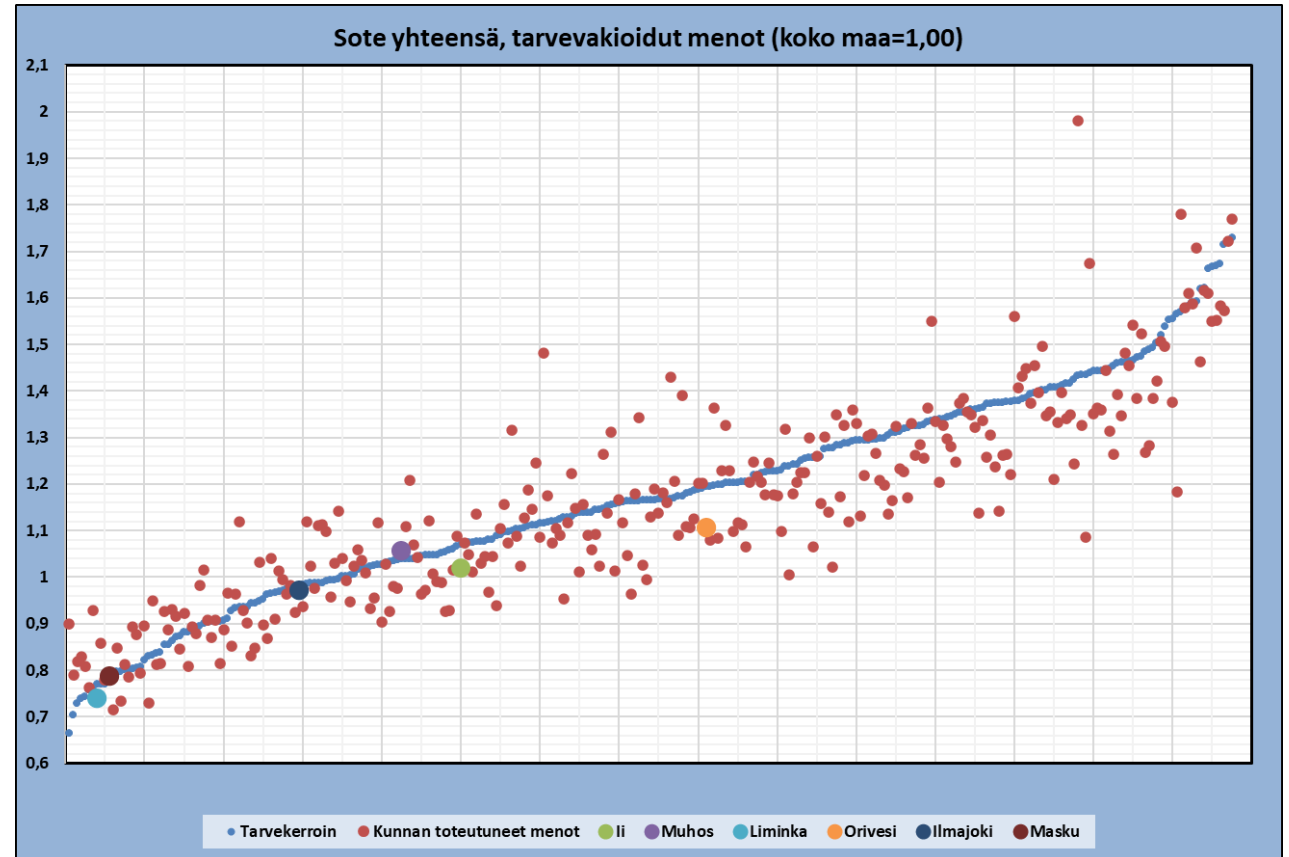
Nettomenon yksikköhinta

li	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Muutos-%
Sosiaalitoimi €/as	1 012	1 053	1 263	1 238	1 191	1 320	1 428	7 %
Manner-Suomen kuntien keskiarvo	1 412	1 468	1 559	1 602	1 619	1 702	1 770	4 %
Viiteryhmän keskiarvo eur/asukas	1 326	1 374	1 448	1 497	1 524	1 581	1 669	4 %
Rahankulutus viiteryhmän keskiarvoon nähden	3 011 774	3 103 531	1 794 321	2 501 357	3 319 712	2 578 713	2 370 391	-4 %
li	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Muutos-%
Terveystenhoito eur/asukas	1 803	1 891	1 944	2 077	1 987	2 020	2 129	3 %
Manner-Suomen kuntien keskiarvo	2 045	2 075	2 099	2 111	2 105	2 163	2 246	2 %
Viiteryhmän keskiarvo eur/asukas	2 027	2 055	2 061	2 065	2 056	2 139	2 243	2 %
Rahankulutus viiteryhmän keskiarvoon nähden	2 148 497	1 585 655	1 132 764	-119 737	689 028	1 173 183	1 126 822	-8 %
li	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Muutos-%
Perusturva yhteensä eur/asukas	2 816	2 945	3 206	3 315	3 178	3 340	3 556	4 %
Manner-Suomen kuntien keskiarvo	3 457	3 542	3 658	3 713	3 723	3 865	4 016	3 %
Viiteryhmän keskiarvo eur/asukas	3 353	3 430	3 509	3 562	3 580	3 720	3 912	3 %
Rahankulutus viiteryhmän keskiarvoon nähden	5 160 271	4 689 186	2 927 086	2 381 620	4 008 740	3 751 896	3 497 213	-5 %

- Perusturvan nettomenoihin euroa/asukas vaikuttaa hyvin paljon väestön ikärakenne – ikääntyneissä kunnissa nettomenot asukasta kohden ovat yleensä suuremmat kuin väestöltään nuorissa kunnissa.
- Tämän vuoksi myös perusturvan vertailussa on hyvä kohdentaa tarkastelua myös palveluittain ikärakenteittain – ja tarkastella kokonaisuutta myös palveluntarpeen mukaan (THL:n tarvekerroin)

Sote yhteensä suhteutettuna tarpeeseen (THL 2020) tarvekertoimet

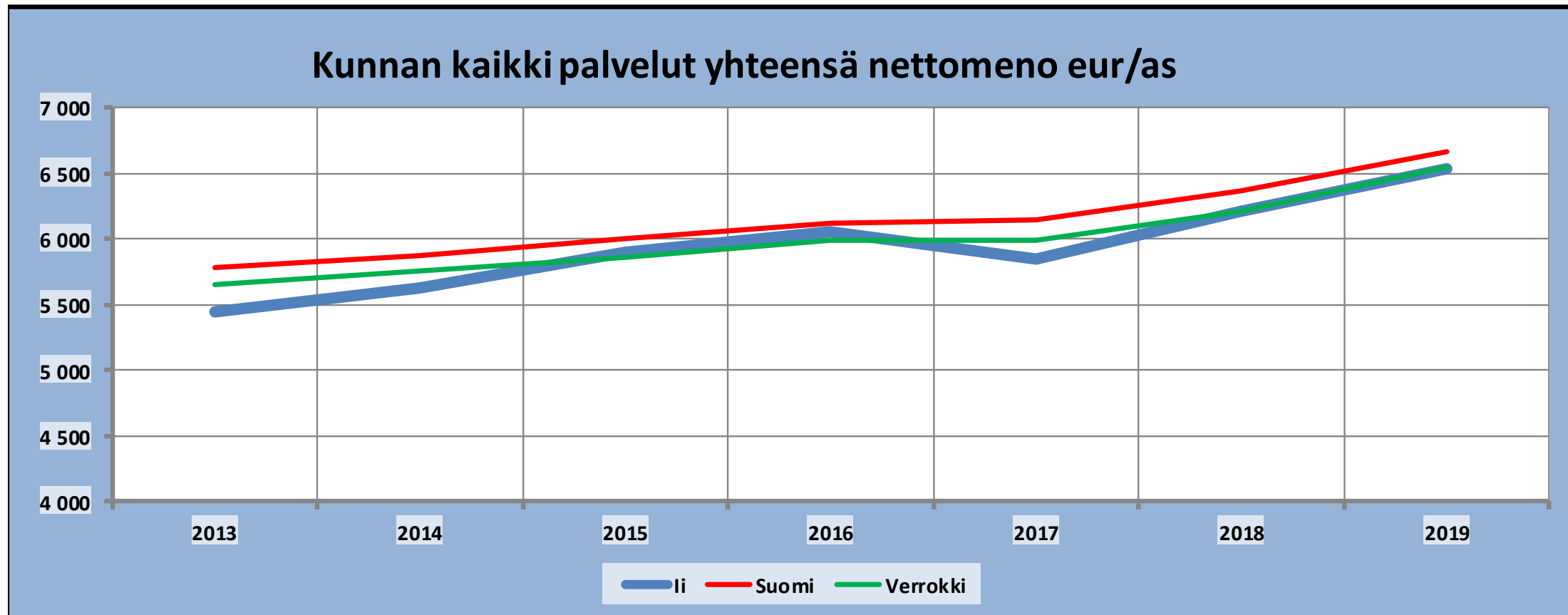
- THL laskee jokaiselle kunnalle sote-menoihin liittyvän tarvekertoimen, joka perustuu esimerkiksi väestön ikärakenteeseen, sairastavuuteen ja sosiaalisiin taustamuuttujiin.
  - Kunnalla voi olla absoluuttisesti pienet sotemenot eur/asukas, mutta silti tarpeeseen nähden menot voivat olla suuret (tai päinvastoin).
  - Oheisessa graafissa kunnan tarvetta kuvaa sininen käyrä ja kunnan omaa toteutunutta kulutusta vihreä ympyrä.
- ✓ **lin koko sote on käyttänyt vähemmän rahaa, kuin tarvevakioinnin perusteella oletetaan.**
  - ✓ **lin tarvekerroin koko perusturvalle on 1,069.**
  - ✓ **li resursoi tarvetta vähemmän sote palveluihin.**
  - ✓ **Tarvevakioitu netto oli vuonna 2019 3.732 eur/as kun oikea käyttö oli 3.556 eur/as → li käytti vuonna 2019 tarpeeseen nähden 1,7 milj. euroa vähemmän sote-palveluihin.**

	Tarvevakioidut menot, indeksi				Ero tarpeesta			
	Nettomenot Euroa/asukas	Nettomenot, indeksi Koko maa=1,00	Tarvekerroin Koko maa=1,00	Koko maa=1,00	Tarvev netto	Erotus	As luku	Ero tarpeesta
li	3 556	1,019	1,069	0,953	3 732	176	9 844	1 731 547
Muhos	3 686	1,056	1,038	1,017	3 624	-62	8 908	-556 724
Liminka	2 584	0,740	0,770	0,962	2 686	102	10 191	1 034 614
Orivesi	3 860	1,106	1,194	0,926	4 168	308	9 158	2 824 251
Ilmajoki	3 395	0,973	0,979	0,993	3 418	23	12 269	282 612
Masku	2 745	0,787	0,788	0,998	2 750	5	9 534	45 119

Nettomenon yksikköhinta

li	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Muutos-%
Kaikki yhteensä eur/asukas	5 446	5 631	5 896	6 054	5 855	6 210	6 539	3 %
Manner-Suomen kuntien keskiarvo	5 780	5 874	6 009	6 121	6 150	6 371	6 667	3 %
Viiteryhmän keskiarvo eur/asukas	5 648	5 752	5 856	5 995	5 988	6 215	6 544	3 %
Rahankulutus viiteryhmän keskiarvoon nähden	1 941 434	1 167 095	-382 790	-570 125	1 319 036	50 002	41 459	-16 %

Mikä kokonaisuus on kasvanut – SOTE ja non-SOTE?

Trendikasvu, 1000 e			Muutos%	Muutos	Osuus
li	2010	2019	2010-2019	euroa	muut:sta
Kaikki	47 187	64 373	36 %	17 186	
Non-SOTE	23 111	29 364	27 %	6 253	36,4 %
SOTE	24 076	35 009	45 %	10 933	63,6 %
Sosiaalitoimi	8 740	14 056	61 %	5 316	30,9 %
Terveystenhoito	15 336	20 953	37 %	5 617	32,7 %
Perusterveys yms	5 924	8 870	50 %	2 946	17,1 %
Erikoissairaanhoito	9 412	12 083	28 %	2 671	15,5 %

eur/asukas			Muutos%	Muutos	Osuus
li	2010	2019	2010-2019	euroa	muut:sta
Kaikki	5 030	6 539	30 %	1 510	
Non-SOTE	2 463	2 983	21 %	520	34,4 %
SOTE	2 566	3 556	39 %	990	65,6 %
Sosiaalitoimi	932	1 428	53 %	496	32,9 %
Terveystenhoito	1 635	2 129	30 %	494	32,7 %
Perusterveys yms	631	901	43 %	270	17,9 %
Erikoissairaanhoito	1 003	1 227	22 %	224	14,9 %

			Muutos%	Muutos	Osuus
Verrokki	2010	2019	Muutos-%	euroa	muut:sta
Kaikki	1 425 691	1 848 504	30 %	422 813	
Non-SOTE	628 422	751 384	20 %	122 962	29,1 %
SOTE	797 269	1 097 120	38 %	299 851	70,9 %
Sosiaalitoimi	291 078	466 981	60 %	175 903	41,6 %
Terveystenhoito	506 191	630 139	24 %	123 948	29,3 %
Perusterveys yms	213 608	239 707	12 %	26 099	6,2 %
Erikoissairaanhoito	292 583	390 432	33 %	97 849	23,1 %

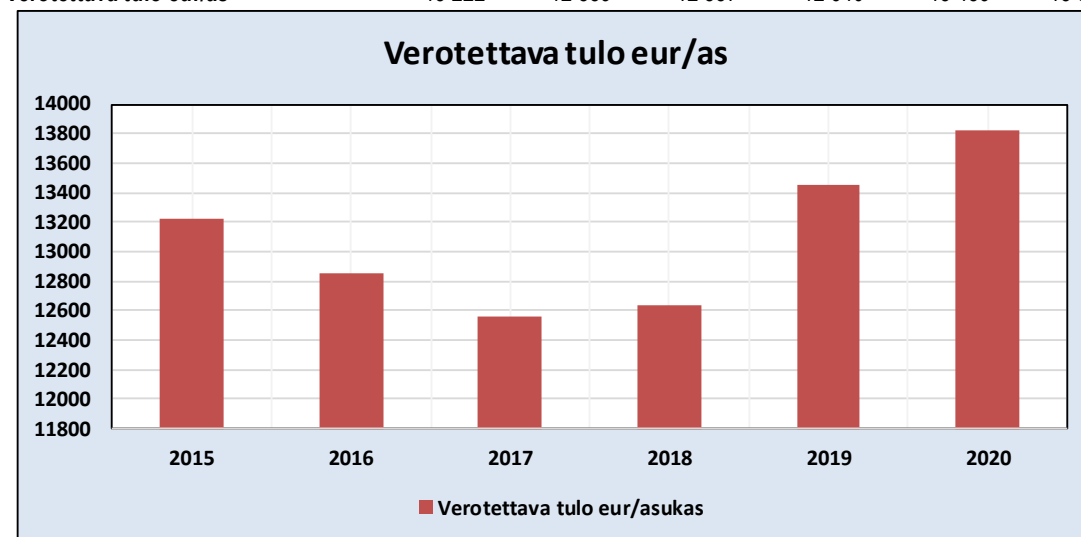
- ✓ Vuosina 2010–2019 65,6 %:ia toimintakatteen kasvusta on aiheutunut soten kasvusta. Muut kuin sote-palvelut ovat kasvaneet 34,4 %:ia.
- ✓ Soten osuus on kasvanut nopeammin kuin sen trendikasvu.
- ✓ Sote-uudistus vie kunnalta vaikeasti arvioitavissa olevan ja nopeasti kasvaneen – ja kasvavan – kustannusrasituksen hyvinvointialueelle.
- ✓ Samalla poistuu kunnan päätöksenteolta pienikin mahdollisuus vaikuttaa palvelurakenteeseen ja kustannuksiin.

Kunnan tulovero – verotettava tulo

Oma sij.	Verotettava tulo €/as	2011	2020				
	Minimi	8 441	9 698				
	25 %	11 022	13 032				
	Keskiarvo	12 855	15 192				
	75 %	14 530	16 881				
	Maksimi	33 270	36 895				
187	li	11 633	13 820				
Sij.	Verotettava tulo €/as	2011	2020	Sij.	Verotettava tulo €/as	2011	2020
1	Kauniainen	33 270	36 895	293	Merijärvi	9 416	9 698
2	Espoo	22 844	25 745	292	Kärsämäki	9 739	10 607
3	Helsinki	20 137	23 611	291	Rautavaara	9 221	10 698
4	Kirkkonummi	20 102	23 373	290	Perho	9 955	11 025
5	Tuusula	19 176	22 962	289	Kivijärvi	9 053	11 131
6	Sipoo	18 096	22 177	288	Polvijärvi	9 220	11 231
7	Pirkkala	17 476	21 330	287	Siikainen	8 441	11 365
8	Naantali	17 401	21 314	286	Pielavesi	9 969	11 402
9	Nurmijärvi	17 903	20 943	285	Pudasjärvi	9 794	11 432
10	Järvenpää	18 574	20 841	284	Kyyjärvi	11 024	11 470
11	Siuntio	17 598	20 827	283	Kannonkoski	9 838	11 471
12	Inkoo	16 860	20 652	282	Soini	8 987	11 477
13	Porvoo	17 784	20 432	281	Rääkkylä	8 670	11 493
14	Kerava	18 540	20 375	280	Kinnula	9 203	11 545
15	Vantaa	18 412	20 299	279	Vesanto	9 883	11 621
16	Kaarina	17 572	20 137	278	Karvia	9 753	11 662
17	Masku	15 881	20 015	277	Juuka	10 154	11 665
18	Hyvinkää	16 989	19 962	276	Kihniö	10 498	11 707
19	Vihti	16 883	19 814	275	Ranua	9 254	11 716
20	Hanko	17 254	19 678	274	Tervo	9 364	11 741

- ✓ Verotettava tulo kuvaa kuntalaisten tulotasoa. Mitä parempi verotettava tulo, sitä parempi kunnan verotulo.
- ✓ Iin verotettava tulo asukasta kohden on ollut vuonna 2020 maan keskiarvoa alhaisempi (sij. 187/295).
- ✓ Verotulot eivät kerry täysimääräisesti sen mukaan, kuinka hyvät tulot kuntalaisilla ovat – verotulon taseus tasoittaa kuntien välisiä tuloeroja osana peruspalveluiden valtionosuutta.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Verotettava tulo eur/as	13 222	12 859	12 557	12 640	13 459	13 820

Kunnan tuloveroprosentti (nimellinen)

- ✓ Kunnalla on verotusoikeus (rajaamaton), joten veroprosenttia ei ole rajattu.
- ✓ Tuloveron määrä perustuu kuntalaisten tulotasoon, tuloverosta tehtäviin vähennyksiin (efektiivinen vero) ja veroprosenttiin.
- ✓ Kunnan tulovero on silti enemmän suhteellinen kuin progressiivinen → nimellinen veroprosentti ei siis ole keskimääräiselle kuntalaiselle sama kuin efektiivinen veroprosentti (seuraava dia).

Oma sij.	Veroprosentti	2010	2021				
	Minimi	16,50	17,00				
	25 %	19,25	20,75				
	Keskiarvo	19,67	21,13				
	75 %	20,00	21,75				
	Maksimi	21,00	23,50				
163	li	20,50	21,50				
Sij.	Veroprosentti	2010	2021	Sij.	Veroprosentti	2010	2021
1	Kauniainen	16,50	17,00	293	Halsua	20,50	23,50
2	Espoo	17,75	18,00	292	Ylivieska	21,00	23,00
3	Eurajoki	18,24	18,00	291	Savonlinna	20,46	22,75
4	Helsinki	17,50	18,00	290	Veteli	20,50	22,50
5	Kustavi	19,25	18,25	289	Teuva	19,75	22,50
6	Luhanka	19,00	18,50	288	Reisjärvi	21,00	22,50
7	Naantali	17,25	19,00	287	Merijärvi	20,00	22,50
8	Vantaa	19,00	19,00	286	Kyyjärvi	19,00	22,50
9	Inari	19,00	19,00	285	Karjoki	20,00	22,50
10	Sysmä	19,00	19,00	284	Jämijärvi	19,75	22,50
11	Kerava	18,75	19,25	283	Isojoki	20,50	22,50
12	Sipoo	19,25	19,25	282	Haapajärvi	21,00	22,50
13	Muurame	19,50	19,50	281	Evijärvi	21,00	22,50
14	Puumala	21,00	19,50	280	Ähtäri	20,75	22,50
15	Turku	18,75	19,50	279	Mänttä-Vilppula	20,50	22,50
16	Kemiönsaari	19,75	19,75	278	Vimpeli	19,75	22,25
17	Kirkkonummi	19,00	19,75	277	Vehmaa	20,50	22,25
18	Lieto	18,63	19,75	276	Pelkosenniemi	20,75	22,25
19	Nurmijärvi	18,75	19,75	275	Akaa	19,93	22,25
20	Pyhäntä	19,75	19,75	274	Vesanto	20,00	22,00

Kunnan kiinteistöverot

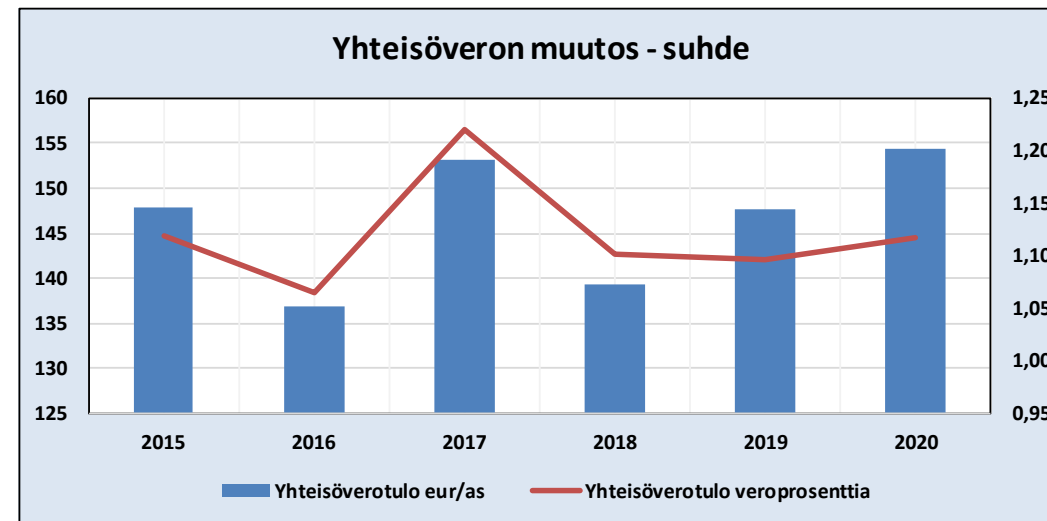
- ✓ Kunta perii verotuloa myös sen alueella olevista kiinteistöistä.
- ✓ Pääasiallinen kiinteistövero peritään maapohjasta jne.
- ✓ Vakituksista asunnoista ja
- ✓ Muista asuinrakennuksista (vapaa-ajan asunnot)
- ✓ On myös voimalaitosvero ja rakentamattomien tonttien vero.
- ✓ Toisin kuin kunnan tuloveroprosentti, kiinteistövero ei ole alarajaltaan rajaamaton.
- ✓ Kiinteistöveroprosenttien taso on noussut jopa enemmän kuin tuloveroprosentti.

Oma sij.	Kiinteistövero e/as	2010	2020				
	Minimi	76	117				
	25 %	136	233				
	Keskiarvo	202	328				
	75 %	216	358				
	Maksimi	1 264	2 089				
46	li	264	406				
Sij.	Kiinteistövero e/as	2010	2020	Sij.	Kiinteistövero e/as	2010	2020
1	Eurajoki	1 171	2 089	293	Liminka	84	117
2	Pelkosenniemi	1 264	1 946	292	Tyrnävä	108	128
3	Kustavi	1 114	1 332	291	Lumijoki	76	136
4	Kittilä	618	1 026	290	Nousiainen	126	168
5	Utajärvi	728	966	289	Laihia	95	169
6	Vaala	590	929	288	Rusko	106	172
7	Sodankylä	508	889	287	Marttila	97	174
8	Kolari	664	872	286	Kontiolahti	138	176
9	Tervola	658	855	285	Uurainen	96	178
10	Luhanka	329	765	284	Jokioinen	95	178
11	Puumala	532	753	283	Aura	121	180
12	Taivassalo	487	672	282	Isokyrö	100	187
13	Kuhmoinen	342	643	281	Ulvila	100	188
14	Inari	492	616	280	Masku	140	188
15	Ristijärvi	422	612	279	Hämeenkyrö	168	188
16	Parainen	386	574	278	Hausjärvi	131	189
17	Hirvensalmi	393	557	277	Liperi	143	191
18	Kemijärvi	409	556	276	Kempele	145	191
19	Pyhäjoki	93	529	275	Somero	125	192
20	Kaskinen	508	528	274	Lieto	137	193

Osuus yhteisöveron tuotosta

Oma sij.	Yhteisövero e/as	2010	2020				
	Minimi	47	64				
	25 %	150	193				
	Keskiarvo	228	309				
	75 %	279	391				
	Maksimi	1 272	1 093				
252	li	119	154				
Sij.	Yhteisövero e/as	2010	2020	Sij.	Yhteisövero e/as	2010	2020
1	Rautavaara	696	1 093	293	Tyrnävä	63	64
2	Savukoski	837	1 079	292	Luoto	91	74
3	Harjavalta	983	1 052	291	Nousiainen	76	79
4	Vieremä	489	1 025	290	Liminka	47	84
5	Pyhäjärvi	671	940	289	Lumijoki	50	84
6	Multia	548	835	288	Muhos	120	92
7	Puumala	548	825	287	Nakkila	134	100
8	Heinävesi	533	793	286	Kauniainen	132	104
9	Helsinki	437	791	285	Järvenpää	100	105
10	Porvoo	332	750	284	Akaa	177	108
11	Kyyjärvi	517	720	283	Siuntio	75	112
12	Sonkajärvi	372	714	282	Simo	85	114
13	Kivijärvi	442	680	281	Pornainen	59	118
14	Ilomantsi	446	665	280	Liperi	92	119
15	Merikarvia	207	665	279	Alavieska	91	121
16	Juupajoki	261	664	278	Paimio	160	123
17	Kaskinen	1 272	637	277	Utsjoki	62	126
18	Lestijärvi	428	614	276	Hailuoto	99	128
19	Sulkava	366	609	275	Merijärvi	91	128
20	Pertunmaa	352	595	274	Laihia	135	131

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Yhteisöverotulo eur/as	148	137	153	139	148	154
Yhteisöverotulo veroprosenttia	1,12	1,06	1,22	1,10	1,10	1,12

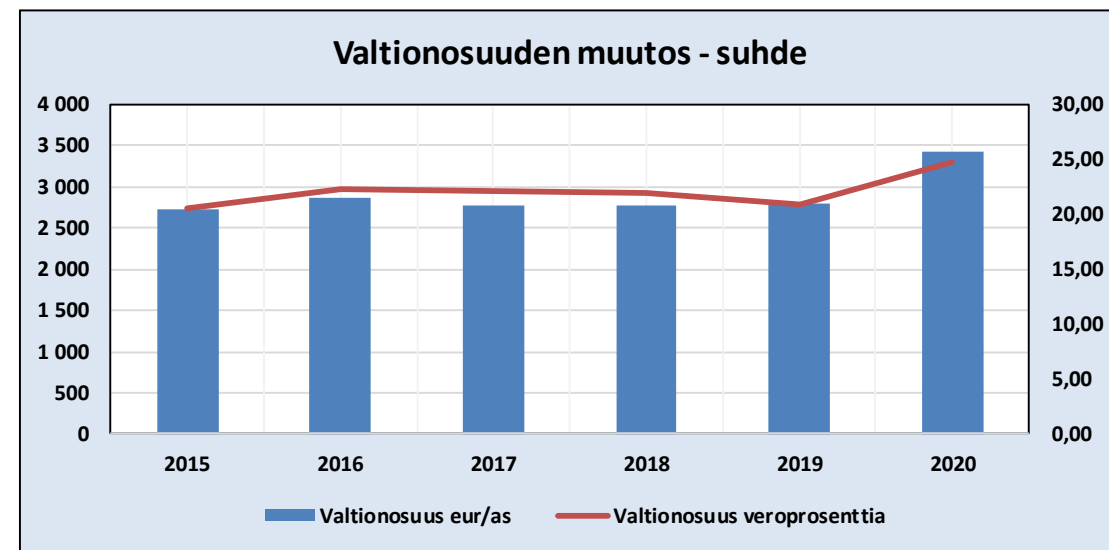

- ✓ Kunnat saavat valtiolta oman osuutensa yritysten tuottaman yhteisöveron tuotosta. Tämä kuntien ja valtion välinen jako-osuus sovitaan (vuosittain).
- ✓ Kuntien keskinäinen osuus yhteisöverosta perustuu kunnassa olevien yritysten ja yritysten työpaikkojen määrän ja yritysten verotettavan tulon perusteella.
- ✓ Kaikkea yhteisöverotuloa EI jaeta sille kunnalle, jonka alueella on yrityksen kotipaikka tai pääkonttori.
- ✓ Aika-ajoin keskustellaan yhteisöveron poistamisesta kunnilta, koska mm. yritysten tulokset vaihtelevat suhdanteiden mukaan – toisaalta tämän arvellaan vähentävän kunnan motivaatiota koettaa houkutella alueelle elinvoimaa kasvattavaa yritystoimintaa.

Valtionosuuden määrä

Oma sij.	vos veroprosenttia	2011	2020				
	Minimi	0,5	1,2				
	25 %	11,3	13,5				
	Keskiarvo	19,5	22,9				
	75 %	26,5	31,1				
	Maksimi	52,9	52,8				
171	li	21,8	24,8				
Sij.	vos veroprosenttia	2011	2020	Sij.	vos veroprosenttia	2011	2020
1	Kauniainen	1,0	1,2	293	Rautavaara	44,9	52,8
2	Espoo	0,5	2,7	292	Ranua	52,9	50,7
3	Helsinki	2,2	3,1	291	Puolanka	41,7	50,7
4	Kirkkonummi	3,3	4,5	290	Salla	41,0	48,4
5	Tuusula	3,4	4,7	289	Vesanto	39,5	47,8
6	Sipoo	4,7	4,9	288	Posio	36,4	47,2
7	Pirkkala	4,5	5,0	287	Pudasjärvi	40,2	45,5
8	Kerava	3,0	5,3	286	Pielavesi	34,9	45,5
9	Järvenpää	3,6	5,5	285	Kärsämäki	39,3	44,8
10	Naantali	5,2	5,5	284	Merijärvi	35,0	44,8
11	Siuntio	4,9	5,6	283	Perho	36,7	44,0
12	Nurmijärvi	3,9	5,7	282	Tervo	32,3	41,8
13	Vantaa	3,7	6,1	281	Kannonkoski	37,1	41,7
14	Kaarina	4,9	6,1	280	Taivalkoski	38,1	41,6
15	Masku	6,0	6,1	279	Kivijärvi	42,3	41,6
16	Rusko	6,9	6,4	278	Rääkkylä	41,4	41,4
17	Vihti	4,9	6,9	277	Juuka	33,4	41,0
18	Lieto	7,4	7,4	276	Utsjoki	36,4	40,5
19	Porvoo	5,7	7,4	275	Utajärvi	36,8	40,3
20	Lempäälä	7,3	7,4	274	Enontekiö	40,4	40,1

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Valtionosuus eur/as	2 723	2 873	2 777	2 782	2 809	3 428
Valtionosuus veroprosenttia	20,60	22,34	22,12	22,01	20,87	24,80

- ✓ Esitys kuvaa valtionosuuden määrää veroprosenttiyksiköiksi muutettuna – mitä suurempi luku, sitä riippuvaisempi kunta on valtionosuudesta.
- ✓ Valtionosuuden määrä eur/asukas ja veroprosenttiyksiköksi muutettuna on ollut laskussa vuodesta 2016 lähtien. Lasku merkitsee valtionosuusriippuvuuden pientymistä.

Kuntien verotulojen tasausjärjestelmä

Maan keskimääräinen laskennallinen verotulo (2021) 3 891 euroa/asukas

lin laskennallinen verotulo 2 840 euroa/asukas

Erotuksesta tasataan 80% → $3891 - 2841 = 1051 \rightarrow *0,8 \rightarrow 840$ eur/as → 8,3 miljoonaa euroa

- Kuntien verotulopohjassa olevia mittavia eroja tasataan peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmän osana olevalla verotulojen tasausjärjestelmällä. Valtionosuus joko kasvaa tai vähenee.
- Vuonna 2021 tasauslisää saa 265 kuntaa, vajaat 1,5 miljardia euroa. Tasausvähennyksen piirissä on 28 kuntaa, vähennyksen määrä on n. - 700 miljoonaa euroa. Valtio kuittaa loput!
- Ilman verotulopohjan tasausta suurimmassa osassa Suomen kunnista ei olisi mahdollista järjestää lakisääteisiä palveluita nykyisillä veroprosenteilla.
- Tasauksen perusteena olevaan laskennalliseen verotuloon sisältyvät kunnan laskennallinen kunnallisvero, kunnan osuus yhteisöveron tuotosta sekä ydinvoimalaitosten kiinteistövero.
- Tasausta laskettaessa käytetään koko maan keskimääräistä kunnallisveroprosenttia, eikä yksittäisen kunnan veroprosentin muutoksella ole täten vaikutusta kunnan saaman tasauslisän tai tasausvähennyksen määrään.
- Laskennallisen verotulon käyttö takaa sen, että yksittäisen kunnan veroprosentin nostaminen tai laskeminen ei vaikuta sen tasauksen määrään. Kunta ei menetä valtionosuuksia nostaessaan veroprosenttia.

1.7.2021

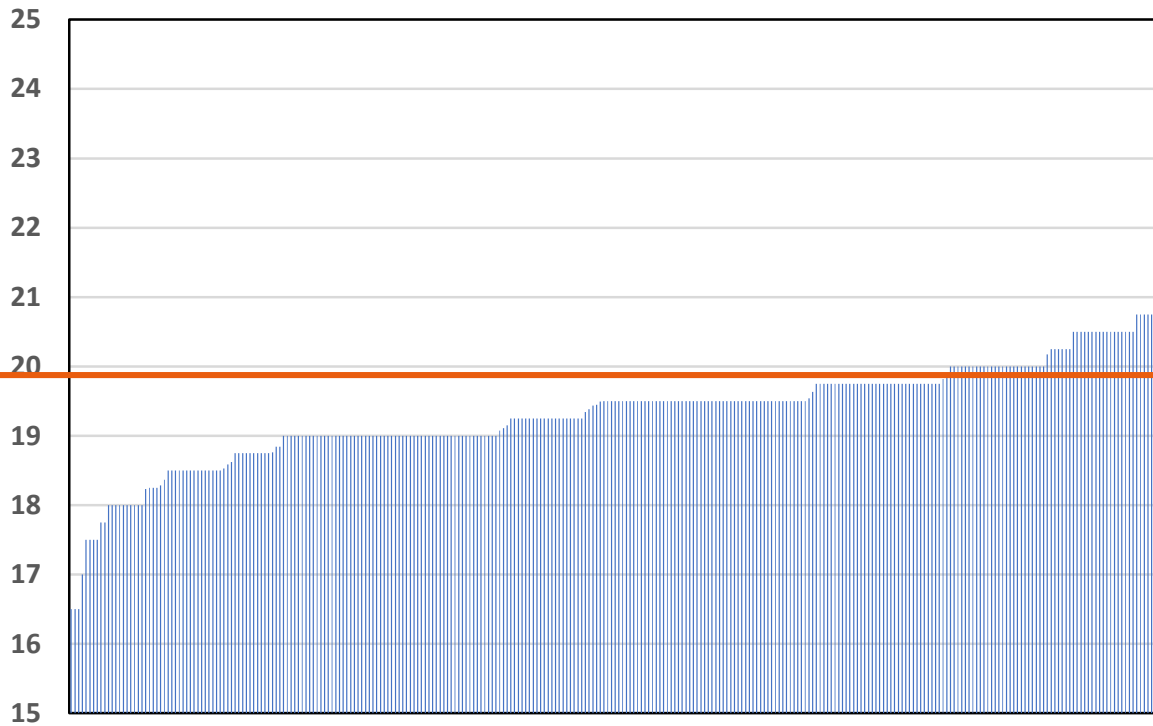
Ii	Peruspalveluiden valtionosuus		
	Ikäluokat	eur/asukas	Asukasluku Vos 1000 eur
	Ikä 0-5	7 032	783 5 506
	Ikä 6	7 537	160 1 206
	Ikä 7-12	6 137	963 5 910
	Ikä 13-15	11 363	475 5 397
	Ikä 16-18	2 856	412 1 177
	Ikä 19-64	-147	5 009 -735
	Ikä 65-74	843	1 164 981
	Ikä 75-84	4 341	602 2 613
	Ikä 85+	17 631	276 4 866
	Summa		9 844 26 922

- Tasauslaskelmassa kunnan asukaskohtaista laskennallista verotuloa verrataan koko maan keskimääräiseen asukaskohtaiseen laskennalliseen verotuloon (koko maan painotetut laskennalliset kunnallisveroprosentit). Koko maan keskiarvoa kutsutaan tasausrajaksi.
- Mikäli kunnan laskennallinen asukaskohtainen verotulo on pienempi kuin tasausraja, kunta saa tasauslisää 80 prosentin osuuden kunnan laskennallisen verotulon ja tasausrajan erotuksesta.
- Mikäli kunnan asukaskohtainen verotulo on suurempi kuin tasausraja, tasausvähennys on lievästi progressiivisena vähintään 30 prosenttia tasausrajan ylittävältä osuudelta.
- Iin kunta saa vuonna 2021 verotuloihin perustuvaa valtionosuuden tasausta 8.288.055 euroa. Asukasta kohti laskettuna verotulotasausta on 842 euroa.
- Verotulojen tasauksen merkitys on suuri, koska se on osana kunnan peruspalvelujen valtionosuutta, joka Iin kunnalle on 26.701.954 euroa vuonna 2021.
- Vertailun vuoksi esim. Oulun kaupunki saa verotulotausta 40,3 M€, Muhos 7,6 M€, Kempele 2,7 M€ ja Pudasjärvi 8,8 M€ v. 2021.
- Verotulojen tasausjärjestelmän lieveilmiönä on, että kunnan omien verotulojen kasvaminen verotulopohjan paranemisen takia pienentää kunnalle maksettavaa verotulojen tasausta.

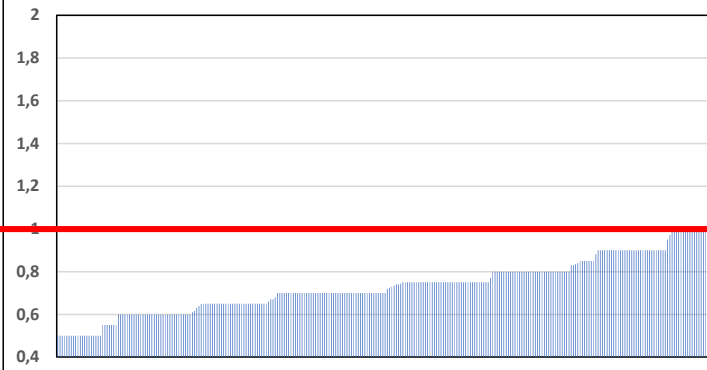
93

Tuloveroprosentit 2009 ja 2021

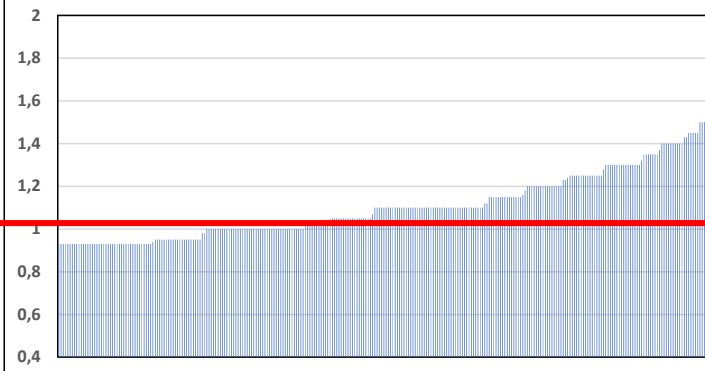
Tuloveroprosentit 2009

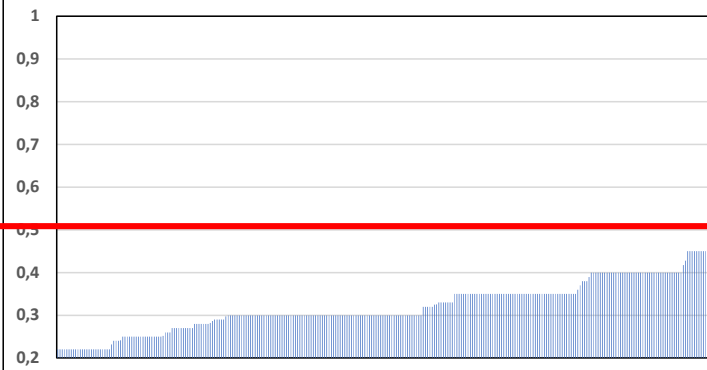
Yleinen kiinteistövero 2009

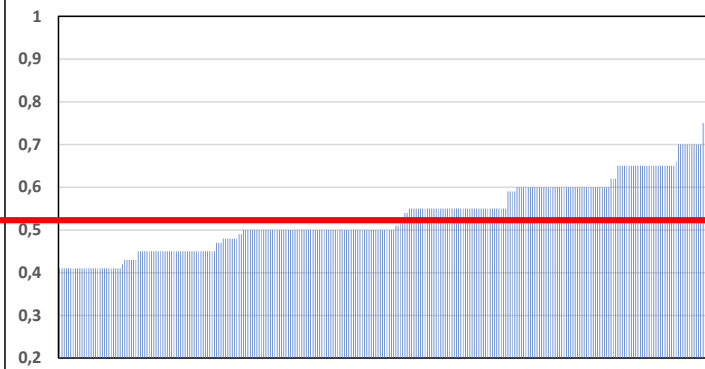
Yleinen kiinteistövero 2021

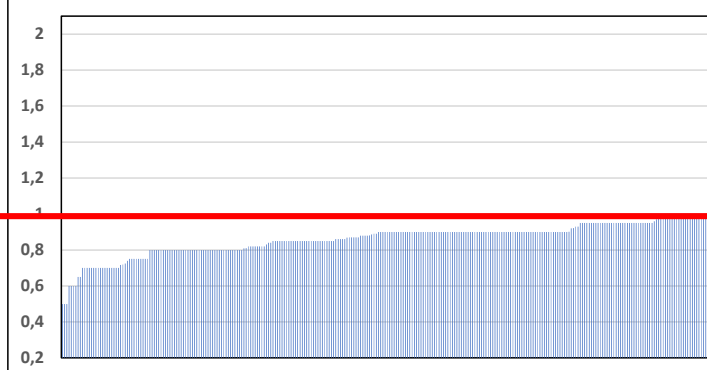
Vakituiset asunnot 2009

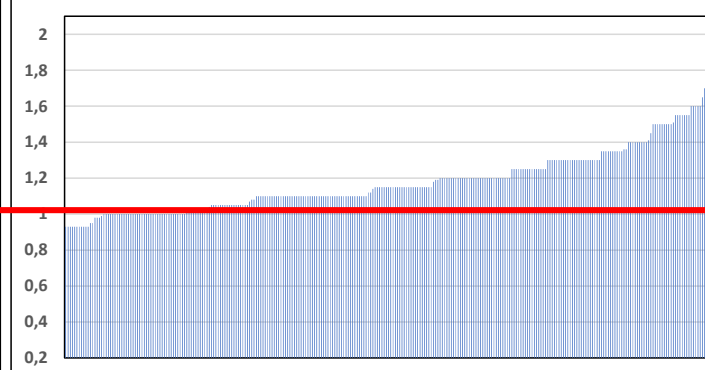
Vakituiset asunnot 2021

Vapaa-ajan asunnot 2009

Vapaa-ajan asunnot 2021

Rahoitus ja tase

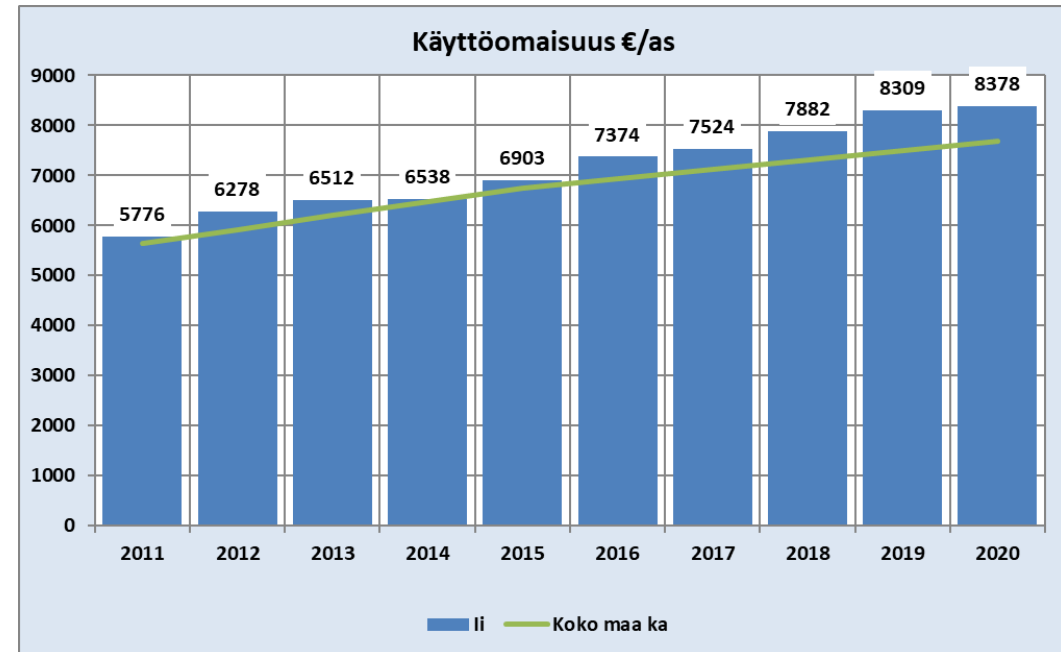
Rahoituslaskelma

- ✓ Vuosikate on säännöllisten tulojen ja menojen jälkeinen välisumma, olisi oltava > (suurempi kuin) poistot.
- ✓ Samoin vuosikatteen tulisi olla suurempi kuin nettoinvestoinnit. Muuten kunta velkaantuu tai myy omaisuuttaan.
- ✓ Lainan lyhentäminen ei ole kunnassa menoa ja lainanottaminen ei ole tuloa (vrt. valtio ja yritykset ja mennyt aika).
- ✓ Laina siirtyy lyhennyksinä myöhemmin kunnan keräämäksi verotuloksi.
- ✓ Koska velkaantuminen on perusteltua? → sukupolvien välinen yhteys ja kuntaan muuttavat
- ✓ Kassavarojen purkaminen ei muuta tuloslaskelman ali/ylijäämää, kassavarat on etukäteistä veronkantoa.
- ✓ Oikea taso?

li	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Vuosikate 1000 €	3 086	3 148	3 834	1 215	291	5 078
Satunnaiset tuotot 1000 €	0	0	0	0	0	0
Satunnaiset kulut 1000 €	0	0	0	0	0	0
Tulorahoituksen korjauserät 1000 €	-55	-38	-189	-135	-174	-60
Investoinnit						
Investointimenot 1000 €	7 034	7 404	7 352	6 429	8 004	4 805
Rahoitusosuudet investointeihin 1000 €	897	134	175	255	571	50
Investointien omahankintamenot	6 137	7 270	7 177	6 174	7 433	4 755
Investointihyödykkeiden myyntitulot 1000 €	81	45	302	411	181	57
Nettoinvestoinnit 1000 €	6 056	7 225	6 875	5 763	7 252	4 698
Varsinaisen toiminnan ja investointien kassavirta, netto 1000 €	-3 025	-4 115	-3 230	-4 683	-7 135	320
Antolainauksen muutokset						
Antolainan antaminen 1000 €	0	0	0	0	0	0
Antolainan lyhennys 1000 €	0	0	0	0	0	0
Nettoantolainaus 1000 €	0	0	0	0	0	0
Lainakannan muutokset						
Lainanottaminen 1000 €	5 000	0	8 096	10 000	10 000	19 100
Lainan lyhennys 1000 €	4 369	3 778	4 250	4 721	5 466	7 831
Pitkäaikainen laina, nettomuutos 1000 €	631	-3 778	3 846	5 279	4 534	11 269
Lyhytaikainen laina, muutos 1000 €	2 063	5 910	1 572	-2 129	1 745	-7 590
Lainakannan muutos, netto 1000 €	2 694	2 132	5 418	3 150	6 279	3 679
Muut maksuvalmiuden muutokset						
Muutos omassa pääomassa	0	0	0	0	601	0
Muutos toimeksiantojen varoissa	5	7	5	84	1	-21
Muutos vaihto-omaisuudessa	-2	3	-11	-1	-1	1
Muutos saamisissa	317	216	58	-320	515	-185
Muutos korottomissa veloissa	489	-97	-421	378	-253	1 829
Muut maksuvalmiuden muutokset, netto	809	129	-369	141	262	1 624
Rahoitustoiminnan nettokassavirta	3 503	2 261	5 049	3 291	7 142	5 303
Rahavarat 1.1. 1000 €	3 542	4 020	2 167	3 986	2 594	2 601
Rahavarojen muutos 1000 €	478	-1 853	1 819	-1 392	7	5 624
Rahavarat 31.12. 1000 €	4 020	2 167	3 986	2 594	2 601	8 225
Vuosikate - nettoinvestoinnit	-2 970	-4 077	-3 041	-4 548	-6 961	380
...kumulatiivinen	-2 970	-7 047	-10 088	-14 636	-21 597	-21 217
Vuosikate - poistot	483	177	759	-1 933	-3 071	1 039
...kumulatiivinen	483	660	1 419	-514	-3 585	-2 546

Investoinnit lissä – emo/peruskunta

li			
	2009...2012 Vuodessa	2012...2016 Vuodessa	2018...2020 Vuodessa
Asukasluku	9 587	9 757	9 851
Bruttoinvestoinnit eur/as	513	646	651
...koko maa keskimäärin	829	768	728
Nettoinvestoinnit eur/as	460	594	599
...koko maa keskimäärin	446	426	536
Vuosikate euroa/asukas	401	318	223
...koko maa keskimäärin	354	443	478
Poistot eur/as	214	292	357
...koko maa keskimäärin	357	389	418
Poistot käyttöomaisuudesta %	3,3 %	3,7 %	4,3 %
...koko maa keskimäärin	4,2 %	4,2 %	4,3 %
Ali/ylijäämä eur/as	196	-188	114
...koko maa keskimäärin	449	-4	286
Vuosikate - Nettoinvestoinnit e	-59	-276	-377
...koko maa keskimäärin	-92	17	-58
Käyttöomaisuuden arvo eur/as	6 538	7 882	8 378
...koko maa keskimäärin	6 473	7 309	7 679

- ✓ lin investoinnit ovat olleet kasvussa ja asukasta kohden ne ovat jo jakson lopussa korkeammat kuin maassa keskimäärin.
- ✓ Poistojen määrä käyttöomaisuudesta on ollut jakson lopussa koko maan keskitasoa (%:ia) matalampi, euroa/asukas .
- ✓ Vuosikate ei ole riittänyt kattamaan nettoinvestointeja.
- ✓ Mitä investointeja on tehty?
- ✓ Investointien vaikutus käyttökustannuksiin?
- ✓ Missä isoimmat paineet uusissa investoinneissa?

Maan ja vesialueiden myynti

	Maa- ja vesialueet					
li	2015	2016	2017	2018	2019	Yhteensä
Maa- ja vesialueiden myynti 1000 e	0	45	215	146	181	587
Investoinnit 1000 eur	7 034	7 404	7 352	6 429	8 004	36 223
Veroprosenttia per vuosi	0,0	0,0	0,2	0,1	0,1	
Viidessä vuodessa 1000 e	587					
euroa/asukas	60					
Veroprosenttia viiden vuoden jaksossa	0,4					
					Myynti/investoinnit	2 %

	Maa- ja vesialueet					
Muhos	2015	2016	2017	2018	2019	Yhteensä
Maa- ja vesialueiden myynti 1000 e	355	79	297	178	129	1 038
Investoinnit 1000 eur	16 078	5 641	6 105	3 013	9 578	40 415
Veroprosenttia per vuosi	0,3	0,1	0,2	0,1	0,1	
Viidessä vuodessa 1000 e	1 038					
euroa/asukas	116					
Veroprosenttia viiden vuoden jaksossa	0,8					
					Myynti/investoinnit	3 %

	Maa- ja vesialueet					
Liminka	2015	2016	2017	2018	2019	Yhteensä
Maa- ja vesialueiden myynti 1000 e	698	797	900	748	884	4 027
Investoinnit 1000 eur	2 091	2 988	8 158	19 201	8 730	41 168
Veroprosenttia per vuosi	0,5	0,6	0,6	0,5	0,6	
Viidessä vuodessa 1000 e	4 027					
euroa/asukas	396					
Veroprosenttia viiden vuoden jaksossa	2,7					
					Myynti/investoinnit	10 %

	Maa- ja vesialueet					
Orivesi	2015	2016	2017	2018	2019	Yhteensä
Maa- ja vesialueiden myynti 1000 e	67	149	66	60	104	446
Investoinnit 1000 eur	4 328	4 731	2 232	2 952	2 885	17 128
Veroprosenttia per vuosi	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	
Viidessä vuodessa 1000 e	446					
euroa/asukas	48					
Veroprosenttia viiden vuoden jaksossa	0,3					
					Myynti/investoinnit	3 %

	Maa- ja vesialueet					
Ilmajoki	2015	2016	2017	2018	2019	Yhteensä
Maa- ja vesialueiden myynti 1000 e	687	541	358	812	618	3 016
Investoinnit 1000 eur	4 250	4 789	4 008	3 539	4 482	21 068
Veroprosenttia per vuosi	0,4	0,3	0,2	0,5	0,4	
Viidessä vuodessa 1000 e	3 016					
euroa/asukas	247					
Veroprosenttia viiden vuoden jaksossa	1,7					
					Myynti/investoinnit	14 %

	Maa- ja vesialueet					
Masku	2015	2016	2017	2018	2019	Yhteensä
Maa- ja vesialueiden myynti 1000 e	2 435	515	390	383	762	4 485
Investoinnit 1000 eur	10 138	3 678	6 256	10 580	10 203	40 855
Veroprosenttia per vuosi	1,4	0,3	0,2	0,2	0,4	
Viidessä vuodessa 1000 e	4 485					
euroa/asukas	469					
Veroprosenttia viiden vuoden jaksossa	2,5					
					Myynti/investoinnit	11 %

- Kunta voi rahoittaa sekä käyttötaloutta että investointeja myymällä erityisesti maaomistuksia.
- Kunta voi rahoittaa toimintaa myös maanvuokralla.
- Kunnalla on kaavamonomoli, siksi kunta ei yleensä anna kaavoituksesta seuraavaa maan arvonnousua vain maanomistajalle. Useat kunnat kaavoittavat vain omistamalleen maalle. lissä maan myynti ei ole ollut erityisen rahoittava tekijä.

Kunnan lainakanta

li	li	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Kunnan lainakanta	€1 000	22 207	27 112	27 073	24 892	27 587	29 718	35 135	38 285	44 564	48 243
	€/as	2 338	2 832	2 817	2 575	2 855	3 087	3 525	3 882	4 527	4 899
	Verrokit ka €/as	1 922	2 145	2 360	2 564	2 750	2 923	2 981	3 120	3 548	3 510
	Maan ka €/as	1 866	2 094	2 341	2 479	2 633	2 755	2 853	2 969	3 313	3 410
	Järjestys	216	232	212	170	178	188	213	227	239	246
	Ero verrokeihin	3 951	6 578	4 390	104	1 018	1 572	5 426	7 518	9 640	13 679
	Ero maan ka	4 483	7 063	4 581	926	2 149	3 190	6 697	9 001	11 947	14 663
	Vero-%	20,1	24,0	22,1	20,4	21,6	24,0	28,1	30,7	33,6	35,4
	Verrokit ka vero-%	15,2	16,4	17,2	18,4	19,5	20,7	21,0	22,2	24,6	23,6
	Maan ka vero-%	14,9	16,2	17,3	18,1	18,9	20,0	20,6	21,7	23,4	23,2
	Järjestys	229	248	216	189	199	211	231	237	243	252
	Ero verrokeihin	5 388	8 594	6 046	2 447	2 710	4 118	8 883	10 567	11 956	16 166
	Ero maan ka	5 727	8 818	5 954	2 859	3 411	4 930	9 352	11 222	13 612	16 629

- ✓ Jos kunta ei ole toiminnallaan tai omaisuuttaan myymällä pystynyt rahoittamaan investointeja (jopa käyttötalouttaan), kunnan lainakanta yleensä kasvaa.
- ✓ →lin kunnan lainakanta on kasvanut tarkastelujaksolla 26,0 Meuroa / 2 561 eur/as.
- ✓ Kunnan lainakanta (eur/as) on korkeampi kuin verrokkikunnilla ja maassa keskimäärin.

Kuntakonsernin lainakanta

li	li	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Konsernin lainakanta	€1 000	35 525	40 153	39 586	41 968	43 271	44 502	52 711	57 005	62 913	69 295
	€/as	3 740	4 194	4 119	4 342	4 478	4 622	5 289	5 780	6 391	7 036
	Verrokkit ka €/as	3 482	3 732	4 097	4 331	4 553	4 740	4 835	5 046	5 597	5 745
	Maan ka €/as	3 479	3 785	4 134	4 314	4 493	4 650	4 857	5 089	5 612	5 880
	Järjestys	192	196	165	173	173	168	183	198	193	204
	Ero verrokeihin	2 451	4 426	218	107	-721	-1 136	4 529	7 240	7 819	12 722
	Ero maan ka	2 480	3 918	-141	266	-143	-270	4 306	6 817	7 669	11 393
	Vero-%	32,2	35,6	32,3	34,5	33,9	35,9	42,1	45,7	47,5	50,9
	Verrokkit ka vero-%	27,5	28,4	29,7	31,2	32,4	33,8	34,3	36,3	39,1	38,9
	Maan ka vero-%	27,6	29,1	30,3	31,3	32,1	33,6	34,9	37,2	39,6	40,1
	Järjestys	204	216	181	189	181	182	207	209	208	220
	Ero verrokeihin	5 164	8 099	3 263	4 033	1 909	2 675	9 815	11 783	11 063	16 313
	Ero maan ka	5 011	7 307	2 518	3 809	2 213	2 907	8 993	10 682	10 458	14 694
Konsernin vuokravastuu (leasing) 1000 e										13 301	12 270
Konsernin vuokravastuu (leasing) 1000 e/asukas										1 351	1 246

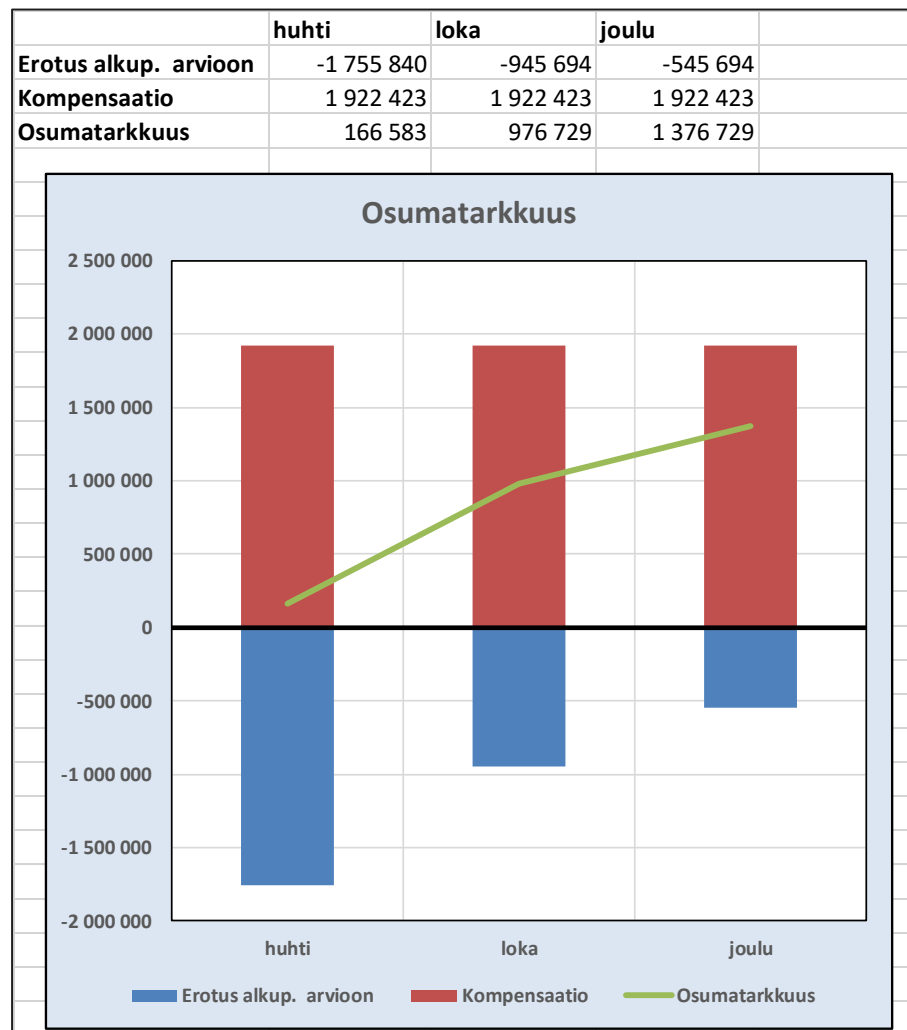
- ✓ lin kuntakonsernin lainakanta on noussut tarkastelujaksolla 33,8 milj. eurolla. Kuntakonserni on velkaantunut suhteessa muihin kuntiin, mutta taso on pysynyt samana.
- ✓ Konsernin lainakanta (eur/as) on hiukan verrokkien ja maan keskimääräistä tasoa korkeampi.
- ✓ Konsernin lainakantaan lisätään nykyisin vuokravastuu (leasing).

Painelaskelmat ja sopeutuksen tarve

Koronakompensaatio tuo kunnille tilapäisen helpotuksen

Koko maa				
<i>(Vain peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmän kautta+yhteisöveron jako-osuus)</i>				
	joulukuu 2019	huhtikuu 2020	lokakuu 2020	*enn 2020
tulovero	20 255 032	19 104 144	19 729 742	20 129 742
yhteisövero	1 940 000	1 410 000	1 520 000	1 520 000
kiinteistövero	1 891 939	1 816 987	1 891 535	1 891 535
yhteensä	24 086 971	22 331 131	23 141 277	23 541 277
Erotus alkup. arvioon jouluku 2019		-1 755 840	-945 694	-545 694
Verokompensaatio	118 000			
Yhteisöveron jako	722 300			
Vossien lisäys	410 000			
Vossien lisäys	400 000	Lokakuun LTA		
Kikyn jääminen	-77 877			
Testauskustannukset	350 000	Lokakuun LTA		
	1 922 423			
Kompensaation "osuminen"		166 583	976 729	1 376 729

- Valtioneuvosto päätti kompensoida koronan vaikutuksia verorahoituksen alenemaan ja käyttötulojen laskuun ja käyttömenojen kasvuun useaan eri otteeseen.
- Kompensaatio kohdistui esimerkiksi peruspalveluiden valtionosuuden kautta ja korottamalla yhteisöveron jako-osuutta ja jakamalla testauskustannuksiin lisärahoitusta.
- Tavoiteltiin sitä, että kunnat eivät sopeuttaisi talouttaan lomauttamalla ja leikkauslistoja tekemällä.
- Verotulot eivät kehittyneetkään niin huonosti, kuin alussa arvioitiin, ja ainakin verorahoituksen toteutumaan nähden 2020 kompensaatio oli runsas.
- Useilla kunnilla ei tullut pelättyjä tulomenetyksiä ja menojen kasvuja.
- Kompensointi jatkuu vuonna 2021, mutta pienempänä.
- Vuonna 2022 kompensaatio poistuu, ja kunnat ovat uudelleen perusuralla: väestön liikkeitä ja ikääntyminen muuttavat tulovirtoja ja palveluntarvetta.

Koronakompensaatio – otetaan epävarmuus huomioon!

li	334	euroa/as	2,48	Veroprosenttiyksikköä				
	joulu.19	huhti.20	touko.20	syys.20	tammi.21	2020	Muutos-%	
Tulovero	28 240	26 692	28 918	29 220	28 922	Tuloveron alenema	681	2,4 %
Yhteisövero	1 491	1 080	1 065	1 498	1 521	Yhteisöveron alenema	31	269,2 %
Kiinteistövero	4 277	4 107	4 150	4 277	3 996	Kiinteistöveron alenema	-281	-6,6 %
Yhteensä	34 008	31 879	34 133	34 994	34 439	Verotulojen alenema	431	1,3 %
Erotus alkup. TA:oon		-2 129	125	987	431	Verokompensaatio	175	(Päätetty, peritään takaisin 2021)
						Yhteisöveron jako	307	(Kesäkuun LTA)
						Vossien lisäys	1 232	(Kesäkuun LTA)
						Vossien lisäys	615	(Lokakuun LTA)
						Testauskustannukset	669	(Lokakuun LTA)
						Kikyn jääminen	-140	Budjettiriihi
						Kompensaatioarvio	2 858	
						Ennen menojen muutosta	3 290	
						Palautus 2021	182	

1000 e			
Verokompensaatio	118 000		
Yhteisöveron jako	395 972		
Vossien lisäys	722 300		
Vossien lisäys	400 000		
KIKYn jääminen	-77 877	Testaus	Kaikki
Kompensaatioarvio	1 558 396	350 000	1 908 396
tammi.20		joulu.20	Erotus
Tulovero	20 255 032	20 124 067	-130 965
Yhteisövero	1 940 000	1 956 964	16 964
Kiinteistövero	1 891 939	1 744 243	-147 697
Yhteensä	24 086 971	23 825 274	-261 698
Menoihin	1 646 698		

- Koronan alussa, maaliskuussa 2020, oltiin sitä mieltä, että kuntien menot kasvavat hallitsemattomasti ja verotulot romahtavat.
- lin verotuloiksi vuodelle 2020 arvioitiin joulukuussa 2019 34 ME – tätä kompensoitiin 3,3 ME:lla
- Lopulta kävi niin, että menot eivät kasvaneetkaan verotulot kasvoivat.

Kuntakohtaisen painelaskelman perusteet

Painelaskelma:

- ✓ Käsitteellisesti painelaskelma perustuu trendiin ja siihen, että paine saadaan ulos olettaen, että mikään käyttäytymisessä ei muutu. Valtion käyttämä kestävyysvaje on puhdas painelaskelma.
- ✓ VM:n jne. kanssa on kehitetty sopeutettu trendi, jossa otetaan huomioon mennyt kehitys ja tiedossa olevat asiat.
- ✓ **Trendi- tai painelaskelma ei ole ennuste.**

Tausta-aineistot:

- ✓ Kunnan tilinpäätös/tilinpäätösennuste 2020
- ✓ Uusin talousarvio (toimintakate laskettu trendillä 2022→)
- ✓ Kuntaliiton veroennustekehikko vuosille 2019–2023
- ✓ Valtionosuuspäätökset ja kuntaliiton arvio valtionosuuksista 2019–2021
- ✓ Kuntien tilinpäätökset 1997–2019 (Tilastokeskus)
- ✓ Talousarvio 2021
- ✓ Tilastokeskuksen uusin väestöennuste
- ✓ Valtionosuusjärjestelmä 2015 (VM, OKM) vaatii siis mallinnuksen, jossa on otettava huomioon väestömuutos – jokaiselle ikäryhmälle tulee oma valtionosuus, voidaan olettaa, että olosuhdetekijät pysyvät nykyisellään (kielisyys, saaristolaisuus jne.)

Laskenta:

- ✓ Kaikissa tulevaisuuteen menevissä arvioissa huomioitu inflaatio-oletus (1,5%) ja toisaalta trendiin perustuvat kertoimet on deflatoitu ennen kertoimen määrittämistä.
- ✓ Toimintakatteen ja verotettavan tulon kehitys lasketaan eur/asukas ja siihen kohdennetun muutuskertoimen perusteella. Ei siis suoraan euroihin kohdistuen.
- ✓ Ikääntyminen – kuntakohtainen nettomeno eur/yli 75-vuotias, kuntakohtainen muutos. Jättää huomiotta verotettavan tulon muutoksen eläköitymistilanteessa.
- ✓ Lähtötietona kunnan tilinpäätös/-ennuste 2020
- ✓ Korkokulut ja -tuotot 2020 toteuman mukaan → saadaan laskennalliset korkoprosentit tuleville vuosille
- ✓ Muut rahoituserät kunnan arvion perusteella
- ✓ Poistot 2020 toteuman mukaan saadaan laskennallinen poistoprosentti tuleville vuosille – laskettava käyttöomaisuuden suhdetta kulloisiinkin poistoprosentteihin.
- ✓ Verotulot 2023 veroennustekehikosta, vuodesta 2024 veropohjat muuttuvat historiaan pohjautuvan trendin (eur/as) perusteella
- ✓ Valtionosuudet 2019 päätösten mukaan. 2020 ja 2021 Kuntaliiton arvion perusteella. 2022→ mallinnetun valtionosuusjärjestelmän perusteella
- ✓ Investoinnit kunnan oman arvion perusteella 2023 vuoteen ja tästä eteenpäin historiaan perustuvalla kertoimella (eur/as)
- ✓ Laskennan taustalla pyörivät lainakanta ja investoinnit. Lainakannan ja rahoitusmenojen ja tulojen korkotaso vuoden 2020 korkotaso, ei ole arvioitu korkoherkkyyttä (mikä tekee tilanteen usein kunnalle optimistisemmäksi)

Menojen ja tulojen kasvut

li									
0,80 %				0,06 %			0,57 %		
Kasvu eur	2010...2013			2013...2016			2016...2020		
	Sama			Sama		Koko	Sama		Koko
	li	kasvu	Koko maa	li	kasvu	maa	li	kasvu	maa
Toimintakate	3,72 %	5,44 %	4,75 %	2,98 %	1,47 %	1,09 %	3,22 %	2,85 %	1,47 %
Verotettava tulo	4,28 %	4,44 %	3,24 %	0,38 %	0,55 %	-0,06 %	2,40 %	1,85 %	0,62 %
Valtionosuudet	4,36 %	3,26 %	3,91 %	1,78 %	1,35 %	1,29 %	5,10 %	8,93 %	4,50 %
Yhteisöverot	1,82 %	-1,90 %	-4,87 %	3,90 %	6,00 %	6,55 %	3,65 %	5,67 %	5,50 %
Kiinteistöverot	2,48 %	6,62 %	6,10 %	10,51 %	7,49 %	8,01 %	2,68 %	1,61 %	0,92 %

- ✓ Yllä olevan taulukon luvut on laskettu tuhansista euroista.
- ✓ Verotettavan tulon kasvu on hidastunut viime vuosina alle verrokkien, mutta valtionosuudet ovat kasvaneet verrokkia paremmin. Kiinteistöverojen kasvu on ollut hyvää viime vuosina (tuulivoimalat).
- ✓ Iissä on onnistuttu pienentämään toimintakatteen kasvua verrokkeja heikommin. Jos toimintakatteen kasvua halutaan tarkastella euroa/asukas, päädytään seuraaviin lukuihin:

eur/as

Toimintakate	2010...2013	2013...2016	2016...2020
Ii	2,89 %	2,91 %	2,64 %

Iin paine – ei tuulivoimaa, sote toteutuu nykymallisesti 2023

li	Trendi:			2015-2020					
	TP 2018	TP 2019	Tp 2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Asukasluku	9 862	9 844	9 848	9 711	9 649	9 580	9 508	9 434	9 358
Verotettava tulo	124 654	132 489	136 101	142 369	145 156	148 354	153 254	155 728	158 199
Veroprosentti	21,25	21,25	21,25	21,50	21,50	9,11	9,11	9,11	9,11
Toimintakate	-58 141	-61 055	-62 873	-67 377	-69 423	-33 605	-34 367	-35 138	-35 918
Muutos 1000 e	-2 815	-2 914	-1 818	-4 504	-2 046	35 818	-762	-771	-779
Muutos %:ia	4,96 %	5,01 %	2,98 %	7,16 %	3,04 %	-51,59 %	2,27 %	2,24 %	2,22 %
Verorahoitus	59 529	61 538	68 198	67 479	69 852	33 522	33 945	34 232	34 241
Verorahoituksen muutos 1000 e		2 009	6 660	-719	2 373	-36 331	424	287	9
Käyttökate	1 388	483	5 325	102	429	-84	-422	-906	-1 676
Rahoitustuotot ja -kulut	-173	-192	-247	-242	-274	-307	-339	-375	-414
Vuosikate	1 215	291	5 078	-140	156	-391	-761	-1 281	-2 091
Poistot	3 148	3 362	3 712	3 757	3 769	3 850	3 863	3 882	3 898
Ylijäämä/alijäämä	-1 850	-2 989	1 123	-3 811	-3 529	-4 156	-4 539	-5 077	-5 904
Kumulatiivinen ylij/alij.	4 089	1 701	2 824	-987	-4 516	-8 672	-13 211	-18 288	-24 192
Kumulatiivinen ylij/alij./as	415	173	287	-102	-468	-905	-1 389	-1 939	-2 585
Nettoinvestoinnit	5 763	7 252	4 698	4 032	5 550	4 130	4 279	4 245	4 211
Lainakanta 1000 eur	38 285	44 564	48 244	52 380	57 756	62 329	67 409	72 951	79 264
Lainakanta eur/as	3 882	4 527	4 899	5 394	5 986	6 506	7 090	7 733	8 470

- Toimintakate-ennuste 2021 on saatu toukokuun lopulta Helena Sipilalta.
- Sote toteutuessaan auttaa kuntaa, mutta ei poista sopeutustarvetta.
- Talouden olisi oltava tasapainossa tai lähellä tasapainoa 2022.
- Veroprosenttia saa nostaa vuonna 2022 ja 2024, mutta ei 2023.
- Soten rahoitusmalli vie kunnalta yhtä paljon tuloja ja menoja → Olisi sopeutettava kaikki sotesta sopeutettavissa oleva vuosina 2021 ja 2022 – erityisesti, jos tiedetään hyvinvointialueen tekevän sen.
- Ilman tuulivoimaa arvioitu sopeutustarve 3,0 ME ei tule riittämään.

lin paine – tuulivoima 2022-2026 – kunnanjohtajan arvio toteutumisesta

	Uudet voimalat vuosille			30	50	20	0			
	TP 2019	TP 2020	TASU 2021	TASU 2022	TASU 2023	TE 2024	TE 2025	TE 2026		

lin paine – sote 2023 ja tuulivoima (eri voimalat)

li	Trendi:			2015-2020					
	TP 2018	TP 2019	Tp 2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Asukasluku	9 862	9 844	9 848	9 711	9 649	9 580	9 508	9 434	9 358
Verotettava tulo	124 654	132 489	136 101	142 369	145 156	148 354	153 254	155 728	158 199
Veroprosentti	21,25	21,25	21,25	21,50	21,50	9,11	9,11	9,11	9,11
Toimintakate	-58 141	-61 055	-62 873	-67 377	-69 423	-33 605	-34 367	-35 138	-35 918
Muutos 1000 e	-2 815	-2 914	-1 818	-4 504	-2 046	35 818	-762	-771	-779
Muutos %:ia	4,96 %	5,01 %	2,98 %	7,16 %	3,04 %	-51,59 %	2,27 %	2,24 %	2,22 %
Verorahoitus	59 529	61 538	68 198	67 479	70 752	34 422	36 345	37 232	37 241
Verorahoituksen muutos 1000 e		2 009	6 660	-719	3 273	-36 331	1 924	887	9
Käyttökate	1 388	483	5 325	102	1 329	816	1 978	2 094	1 324
Rahoitustuotot ja -kulut	-173	-192	-247	-242	-271	-298	-319	-336	-356
Vuosikate	1 215	291	5 078	-140	1 059	518	1 659	1 757	968
Poistot	3 148	3 362	3 712	3 757	3 769	3 850	3 863	3 882	3 898
Ylijäämä/alijäämä	-1 850	-2 989	1 123	-3 811	-2 626	-3 247	-2 119	-2 039	-2 845
Kumulatiivinen ylij/alij.	4 089	1 701	2 824	-987	-3 613	-6 860	-8 978	-11 018	-13 863
Kumulatiivinen ylij/alij./as	415	173	287	-102	-374	-716	-944	-1 168	-1 481
Nettoinvestoinnit	5 763	7 252	4 698	4 032	5 550	4 130	4 279	4 245	4 211
Lainakanta 1000 eur	38 285	44 564	48 244	52 380	56 853	60 517	63 177	65 680	68 935
Lainakanta eur/as	3 882	4 527	4 899	5 394	5 892	6 317	6 645	6 962	7 366

- Toimintakate-ennuste 2021 on saatu toukokuun lopulta Helena Sipilalta.
- Tuulivoiman ennakkoidusti toteutuessaan tulee vähentämään sopeutustarvetta, mutta sekään ei riitä poistamaan sitä.
- Tuulivoima-arvio on edellissivulla:
- Vuonna 2022-23 0,9 ME
- Vuonna 2024 2,4 ME ja vuodesta 2025 eteenpäin 3,0 ME

Arviointimenettelyyn?

Konsernin kriisimittarit	TP 2018	TP 2019	Tp 2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Peruskunnan alijäämä	4 089	1 701	2 824	-987	-3 613	-6 860	-8 978	-11 018	-13 863	-17 374	-21 355
..Alijäämää 4 peräkkäisenä vuonna					Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy
Konsernin alijäämä €/as	1 333	1 149	1 262	888	621	287	66	-150	-455	-837	-1 276
... 500 €/as ja 1000 €/as		Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Täyttyy
Konsernivuositote / poistot		67 %	136 %	57 %	73 %	65 %	81 %	82 %	71 %	62 %	56 %
Kunnan veroprosentti		21,25	21,25	21,50	21,50	9,11	9,11	9,11	9,11	9,11	9,11
Kons. lainakanta ja vuokravast.		7 742	8 282	8 808	9 320	9 760	10 105	10 439	10 862	11 359	11 909
Kons. Laskennallinen lainanhoito		61 %	113 %	48 %	57 %	50 %	59 %	58 %	50 %	43 %	37 %
Konsernivuositote / poistot			Ei täyty	Ei täyty	Täyttyy	Täyttyy	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Täyttyy	Täyttyy
Kunnan veroprosentti			Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty
Kons. lainakanta ja vuokravast.			Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty
Kons. Laskennallinen lainanhoito			Ei täyty	Ei täyty	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy	Täyttyy
Montako		0	0	0	2	2	1	1	1	2	2

- ✓ Soten ja tuulivoimankin toteuduttua positiivisesti kunta on vaarassa joutua arviointimenettelyyn – kriisikunnaksi.
- ✓ Arviointimenettely on ainoa tapa joutua liitettyksi toiseen kuntaan kunnan oman tahdon vastaisesti.
- ✓ Tämän vuoksi sopeutustoimet olisi syytä käynnistää heti mahdollisimman laajassa mitassa.

**Luontainen
sopeutus?**

**Sopeutus vain
helpoista
asioista?**

Sopeutusvaraa vapaaehtoisista palveluista?

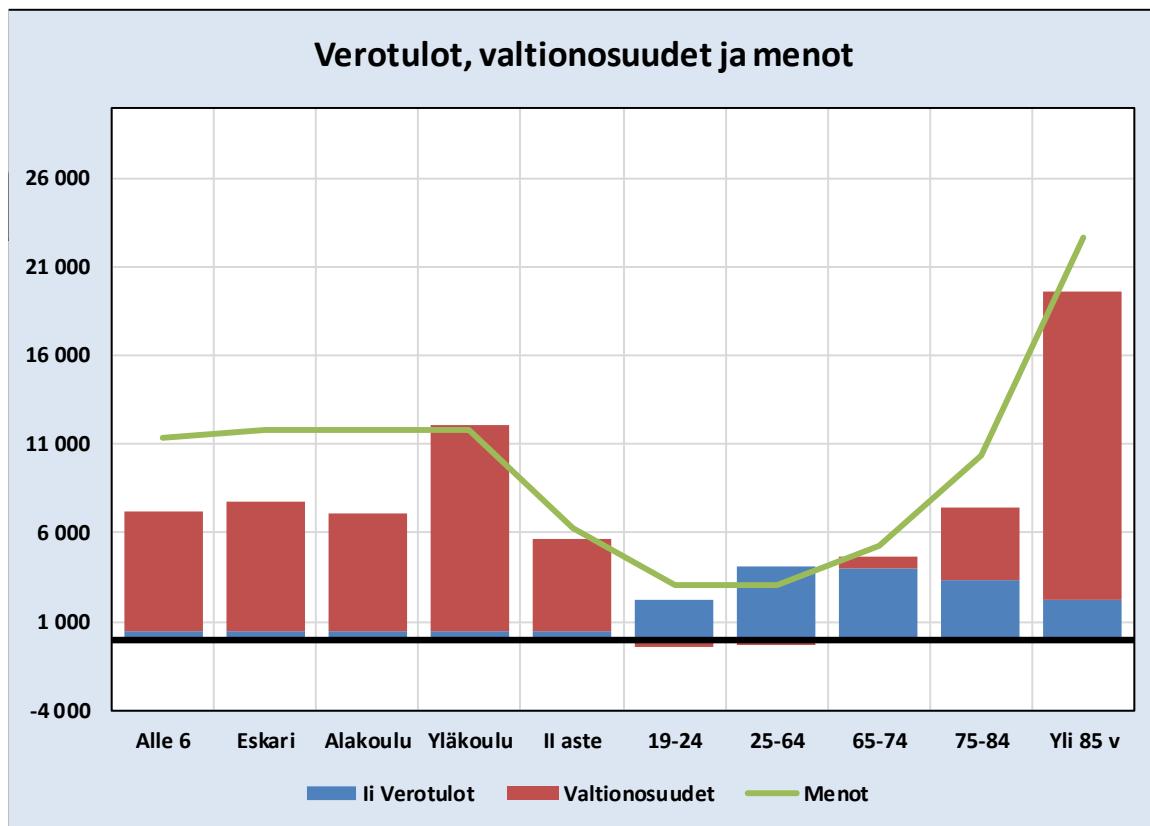
Ennen sotea	1000 e	Osuus
Kaikki	64 418	
Pakolliset	57 617	89 %
Vapaaehtoiset	6 801	11 %
...joista lukio	1 272	2 %

Menot lajeittain	1000 e	Osuus
Palkat jne	20 207	16 %
Asiakaspalveluiden ostot	33 823	27 %
Muiden palveluiden ostot	9 973	8 %

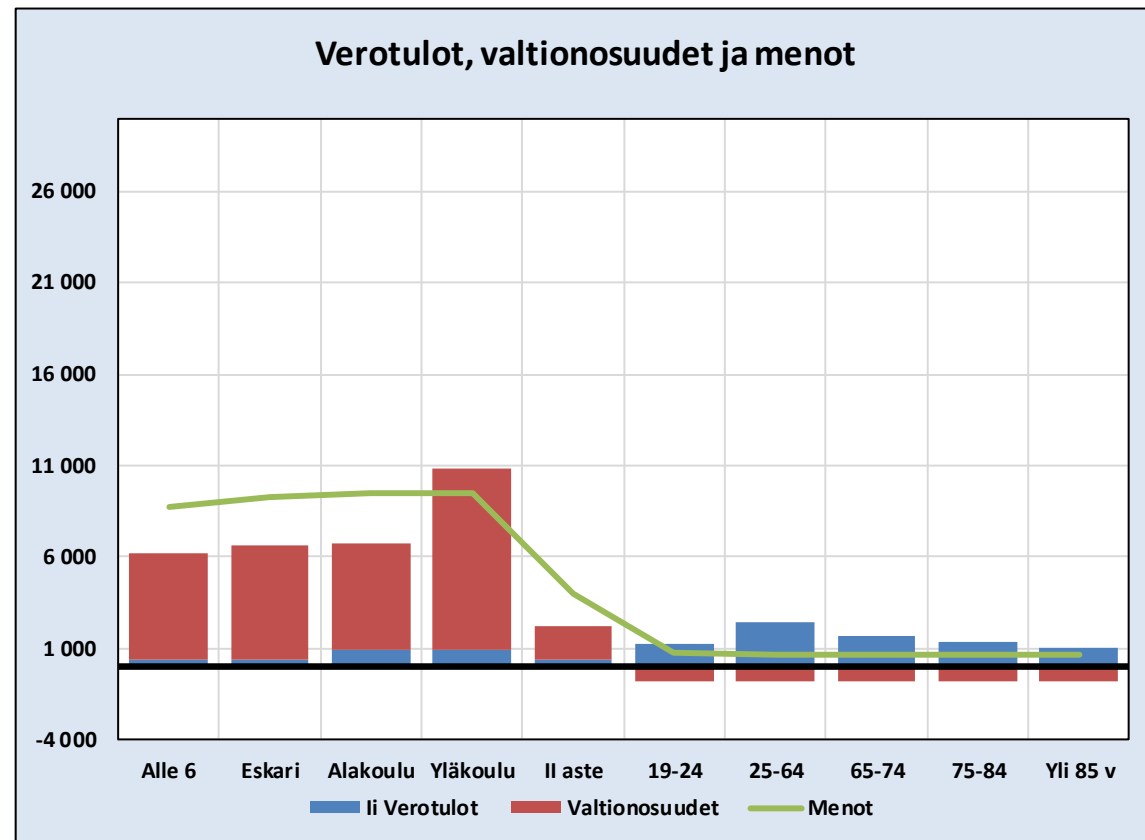
	Kaikki yhteensä	Palkat jne	Asiakaspalveluiden ostot	Muiden palveluiden ostot	Avustukset	Montako %:ia	Vapaaehtoiset
Yleishallinto	1 816	478	0	107	1 816	50 %	908
Muut palvelut	2 939	4 718	38	5 371	97	54 %	1 595
Opetus ja kulttuuri	24 654	14 474	196	4 200	1 836	17 %	4 299
Sosiaali- ja terveys	35 009	537	33 589	295	429	0 %	0
Netto yhteensä	64 418	20 207	33 823	9 973	4 178	11 %	6 801

Kunta soten jälkeen

Kunta ennen ja soten jälkeen

	Alle 6	Eskari	Alakoulu	Yläkoulu	II aste	19-24	25-64	65-74	75-84	Yli 85 v
li Verotulot	435	435	435	435	435	2 267	4 100	4 025	3 314	2 237
Valtionosuudet	6 782	7 287	6 655	11 705	5 182	-397	-353	637	4 135	17 426
Menot	11 359	11 860	11 797	11 773	6 235	3 022	3 089	5 256	10 412	22 611
Verorahoitus yhteensä	7 217	7 721	7 089	12 140	5 616	1 870	3 747	4 662	7 449	19 663

	Alle 6	Eskari	Alakoulu	Yläkoulu	II aste	19-24	25-64	65-74	75-84	Yli 85 v
li Verotulot	435	435	952	952	435	1 208	2 432	1 657	1 409	1 050
Valtionosuudet	5 829	6 243	5 748	9 904	1 834	-742	-742	-742	-742	-742
Menot	8 750	9 250	9 514	9 514	4 027	814	706	706	706	706
Verorahoitus yhteensä	6 264	6 678	6 700	10 856	2 269	466	1 690	915	667	308

li	Ennen sotea		Soten jälkeen	
	1000 e	osuus	1000 euroa	osuus
Yleishallinto	1 816	2,8 %	1 816	6,3 %
Lasten päivähoido	6 386	9,9 %	6 386	22,2 %
Esiopetus	1 385	2,2 %	1 385	4,8 %
Perusopetus	12 827	19,9 %	12 827	44,6 %
Lukiokoulutus	1 272	2,0 %	1 272	4,4 %
Ammatillinen koulutus	45	0,1 %	45	0,2 %
Kansalaisopistojen vapaa sivistystyö	773	1,2 %	773	2,7 %
Taiteen perusopetus	0	0,0 %	0	0,0 %
Muu opetustoiminta	0	0,0 %	0	0,0 %
Kirjastotoiminta	710	1,1 %	710	2,5 %
Liikunta ja ulkoilu	585	0,9 %	585	2,0 %
Nuorisotoiminta	202	0,3 %	202	0,7 %
Museo- ja näyttelytoiminta	65	0,1 %	65	0,2 %
Teatteri-, tanssi- ja sirkustoiminta	0	0,0 %	0	0,0 %
Musiikkitoiminta	0	0,0 %	0	0,0 %
Muu kulttuuritoiminta	404	0,6 %	404	1,4 %
Lastensuojelun laitos- ja perhehoito	218	0,3 %		
Lastensuojelun avohuoltopalvelut	394	0,6 %		
Muut lasten ja perheiden avopalvelut	851	1,3 %		
Ikääntyneiden laitoshoido	1 309	2,0 %		
Ikääntyneiden ympärivuorokautisen hoivan asumispalvelut	1 846	2,9 %		
Muut ikääntyneiden palvelut	707	1,1 %		
Vammaisten laitoshoido	309	0,5 %		
Vammaisten ympärivuorokautisen hoivan asumispalvelut	1 489	2,3 %		
Muut vammaisten palvelut	2 703	4,2 %		
Kotihoito	2 555	4,0 %		
Työllistymistä tukevat palvelut	529	0,8 %		
Päihdehuollon erityispalvelut	90	0,1 %		
Perusterveydenhuollon avohoido	5 848	9,1 %		
Suun terveydenhuolto	886	1,4 %		
Perusterveydenhuollon vuodeosastohoido	1 872	2,9 %		
Erikoissairaanhoito	12 083	18,8 %		
Ympäristöterveydenhuolto	264	0,4 %		
Muu sosiaali- ja terveystoiminta	1 056	1,6 %		

Tehtävät ennen ja jälkeen soten

	1000 e	osuus	1000 euroa	osuus
Yhdyskuntasuunnittelu	611	0,9 %	611	2,1 %
Rakennusvalvonta	-333	-0,5 %	-333	-1,2 %
Ympäristön huolto	-19	0,0 %	-19	-0,1 %
Liikenneväylät	1 054	1,6 %	1 054	3,7 %
Puistot ja yleiset alueet	95	0,1 %	95	0,3 %
Palo- ja pelastustoiminta	673	1,0 %		0,0 %
Lomituspalvelut	49	0,1 %	49	0,2 %
Tila- ja vuokrauspalvelut	251	0,4 %	251	0,9 %
Tukipalvelut	-153	-0,2 %	-153	-0,5 %
Elinkeinoelämän edistäminen	1 291	2,0 %	1 291	4,5 %
Vesihuolto	-348	-0,5 %	-348	-1,2 %
Jätehuolto	6	0,0 %	6	0,0 %
Joukkoliikenne	191	0,3 %	191	0,7 %
Energiahuolto	0	0,0 %	0	0,0 %
Satamatoiminta	90	0,1 %	90	0,3 %
Maa- ja metsätilat	-261	-0,4 %	-261	-0,9 %
Muu toiminta	-258	-0,4 %	-258	-0,9 %

kaikki yhteensä ennen sotea	64 418	28 736	100,0 %
Uudistus poistaa nettomenoja	35 682	55,4 %	
Kaikki yhteensä soten jälkeen	28 736	44,6 %	(jää)

Talouden sopeutuksen keinot ja prosessi

Keinot on valmisteltu yhteistyössä johtoryhmän ja poliittisen ohjausryhmän kanssa.

Sopeutustyön prosessi ja organisointi

- Sopeutustyö toteutettiin ns. ulkoisena arviointina, jossa konsultit saivat ”vapaat kädet” esittää omiin arvioihinsa perustuva keinolista.
- Taloustyöryhmä ei ole ottanut kantaa kaikkien esitettävien sopeutuskeinojen hyväksyttävyyteen. Sopeutuskeinojen lista ei ole sellaisenaan taloustyöryhmän hyväksymä eikä hylkäämä.
- Sopeutuskeinojen valmistelua tehtiin tiiviisti lin kunnan johtavien viranhaltijoiden kanssa, joilta saimme työssä tarpeellisia tietoja ja näkemyksiä keinojen toteutettavuudesta.
- Työn aluksi haastateltiin taloustyöryhmän jäsenet ja kunnan johtavat viranhaltijat. Haastatteluissa pyrittiin kartoittamaan mahdollisia sopeutuskeinoja, joita sitten lähdettiin valmistelemaan.
- Pääosin luottamushenkilöistä koostuva taloustyöryhmä käsitteli kokouksissaan talouden tilannetta, sopeutustarvetta ja valmistelussa olevia keinoja.
- Taloustyöryhmän kokoukset olivat 23.3, 8.4, 20.4, 4.5, 19.5, 25.5, 1.6 ja 15.6.2021. Lisäksi alustava keinovalikoima esiteltiin valtuustolle 10.5.
- Kunnan johtoryhmän ja avainviranhaltijoiden kanssa pidettiin teematyöskentely lissä 26. – 27.4. ja johtoryhmän jäsenten kanssa viimeisteltiin sopeutuskeinolista 8.6.2021.
- Taloustyöryhmä päätti mm. kunnan tilinpäätöstietojen ja konsultin laatimien painelaskelmien perusteella sopeutustarpeesta, joka määriteltiin vuositasolla 3,0 miljoonaksi euroksi.
- Taloustyöryhmä päätti, että em. 3,0 M€:n talouden sopeutukseen käytetään sekä menoja vähentäviä että tuloja lisääviä keinoja.

Yleisiä havaintoja

- Talouden realiteetit edellyttävät toimia palveluverkon tiivistämiseksi kaikilta niiltä osin kuin se on mahdollista.
- Kunnan tulisi uusiasiansa niin, että hajaantuneesta palveluverkosta voidaan siirtyä keskitetympään malliin. Palvelupisteiden lukumäärää on voitava vähentää. Hajanainen palvelurakenne tekee vaikeaksi käyttää resursseja tehokkaasti.
- Henkilöstön määrä näyttäytyy paikoitellen melko suurena, esim. työllistämisessä. Luontaista poistumaa tulisi käyttää menojen vähentämiseksi.
- *Hajanainen ja ripoteltu palvelurakenne voi olla päätöksentekijän näkökulmasta helppo ylläpidettävä ja vaativien kuntalaisten mieleen – on kuitenkin otettava huomioon kuntalakiin kirjoitettu talouden tasapainovaatimus.*
- *Rakenteen tiivistäminen poistaa liitännäisiä kustannuksia – kiinteistöön ja henkilöstöön sekä muihin tukipalveluihin liittyviä kustannuksia.*

Varhaiskasvatus

- Kuivaniemen päiväkoti jatkaa toiminnassa varhaiskasvatuksen palvelusuunnitelman mukaisesti.
- Keskustan päiväkodin uudisrakennus on tärkeä investointi, joka tulee toteuttaa. Uusi 7-ryhmäinen päiväkoti mahdollistaa pienten yksiköiden lakkauttamisen, viisi yksikköä poistuu.
  - Lakson päiväkodin nykyisestä kiinteistöstä luopuminen, tukipalvelut poistuvat 149 871€/vuosi (toteutuu mikäli Lakson kiinteistö voidaan korvata).
  - Tenavatuvan kiinteistöstä luopuminen, tukipalvelukustannukset (ateriakuljetus, moniosaja) 57 700 €/vuosi.
  - Jakun kiinteistöstä luopuminen, tukipalvelukustannukset 48 900 €/vuosi.
  - Alarannan kiinteistöstä luopuminen, ateria –ja puhtauspalvelut 71 620 €/vuosi.
  - Micropoliksen kiinteistöstä luopuminen (25 000€), siivous+ateria (48 360€) 73 360 €/vuosi.
  - Henkilöstökulujen säästö yksiköiden yhdistämisestä arviolta 190 500 euroa / vuodesta 2023 alk. (5 hvt vähennys).
  - Toiminnan yhdistämiseen liittyvä säästö palvelujen ostoissa, ATT yms. arviolta 21 000 euroa/vuosi.
- Uuden päiväkodin poisto 3,6 M€ investoinnilla ja 30 v. käyttöiällä on 120.000 €/v. Tämä vähennetään käyttökustannusten alenemasta (612.000 €/v.), joten sopeutusvaikutus on 492.000 €/v. Alarannan päiväkodin tasearvo on 263.000 €.
- Menojen vuotuinen vähennys on 492.000 € vuodesta 2023 alkaen.

Varhaiskasvatus

- Jakkukylän ryhmiksen lakkauttaminen
  - päiväkodissa on vain viisi lasta, voidaan hoitaa esim. perhepäivähoitajalla. 139.000 €. Henkilöstöstä voidaan vähentää ilman irtisanomisia vapaat tehtävät, joita hoidetaan nyt määräaikaisin järjestelyin. 1 lastenhoitajan tehtävä ja 1 ryhmäperhepäivähoitajan tehtävä voidaan lakkauttaa -->arvioitu säästö noin 78 000 e/vuosi. Lisäksi kustannuksiin on arvioitu kiinteistö ja tukipalvelukulut 48 900 e/vuosi sekä muut toiminnasta säästyvät kulut 13 000 e/vuosi.
- Olhavan ryhmäpäiväkodin lakkauttaminen
  - 171.000 €. Mikäli yksikkö lakkautetaan, voidaan yksikön 4 työntekijästä 3 ryhmäperhepäivähoitajaa siirtää eläköityneiden ryhmäavustajien tehtäviin säästöä yht. arviolta 102 000 €. Lisäksi kiinteistökulut ja muut tukipalvelut 57 700 €/vuosi sekä muut toimintakulut arviolta noin 12 000 €/vuosi.
- Tikkasenharju, 54 paikkaa, lakkauttaminen
  - Sopimus on voimassa vuoden 2023 loppuun sopimus voimassa. Jos varhaiskasvatuksen kysyntä sen mahdollistaa, voidaan lakkauttaa vuoden 2024 alusta alkaen tai kesällä 2024 (huomioiden varhaiskasvatuksen kauden loppuminen kesälomiin). Tikkaset -päiväkodin henkilöstö on määräaikaista henkilökuntaa. Kiinteistö on vuokrattu.
  - Tikkasenharjun lakkauttamisen menoja alentava vaikutus on 394.000 € vuodesta 2023 alkaen.

Varhaiskasvatus

✓ Yksityisen hoidon tuki

- ✓ Tukeen käytetään 260.000 €/v. Kela myöntää kunnan rahoittamana lasten kotihoidon tukea 770.000 €/v. Näiden lisäksi lin kunnan yksityisen hoidon tuen kuntalisää maksetaan 670.000 €/v. (Tiedot ovat vuoden 2021 talousarviosta.) lin kunnan maksamia vapaaehtoisia harkinnanvaraisia tukia pienennetään vähitellen.
- ✓ Tukien vähennystavoite on 50.000 € vuosittain (2022 – 2024) vuodesta 2022 alkaen.
- ✓ Yksityiselle päiväkodille ei tarjota enää jatkossa ilmaiseksi erityisvarhaiskasvatusta, vaan siitä ryhdytään perimään asianmukainen maksu. Arvioitu varhaiskasvatuksen erityisopettajan työajan käytöstä 3 pv/kk kaikki 4 yksityistä päiväkotia. 11 kk/vuosi toimintana. Tulojen kasvu 6.000 € v. 2022 alkaen.

Olhavan koulun lakkautus siirtämällä opetus Kuivaniemelle

- ✓ Olhavan oppilaat mahtuvat Kuivaniemen ryhmiin. Luvussa on huomioitu kuljetuskustannusten nousu. Menot vähenevät ratkaisulla vähintään 176.000 €/vuodessa.
- ✓ Alustavassa laskelmassa on arvioitu varovaisuusperiaatetta noudattaen niin, että opettajia voidaan vähentää 1 htv, mutta jos vähennysmahdollisuus on 2 htv, sopeutusvaikutus on n. 255.000 €/v.

				"Iso Kuivaniemi"	
Oppilaat	Olhava	Kuivaniemi		Oppilaat	Opettajat
1-luokka		6	10	16	1
2-luokka		1	9	10	1
3-luokka		6	12	18	1
4-luokka		4	8	12	
5-luokka		5	9	14	1
6-luokka	Olhavassa		16	Kuivaniemellä	
7-luokka	opetusryhminä		19	opetusryhminä	
8-luokka	0-2 lk (11 opp)		25	2 eo ryhmää (yht. 13 opp)	
9-luokka	3-5 lk (15 opp)		20	1-2 lk (19 opp)	
Yhteensä oppilaat	22	128	3-4 lk (20 opp)		
	esioppilaita 4		5-6 lk (25 opp)		
			yläkoulussa yhteensä 5 perusryhmää		

- Laskelma perustuu lin kunnasta saatuihin tietoihin.
- Yksi opettaja voidaan vähentää.
- Yksi ohjaaja voidaan vähentää.
- 0,5 siivouksen ja 0,5 ruokahuollon työntekijää voidaan vähentää.
- Kiinteistökustannus häviää.
- Koulukyydit lisääntyvät hieman.
- Vuosittainen käyttömenojen vähenemä on n. 176.000 euroa.
- Mahdollista koulurakennuksen myyntihintatuloa ei ole arvioitu.

Olhavan koulu Kuivaniemeen

		Eurot
Opettajien vähenemä	1 htv	50 000
Johtajaopettajan lisä	1	3 600
Ohjaajat	1 htv	30 000
Siivous ja ruokahuolto	1 htv	30 000
Kiinteistökustannus		70 000
Koulukyytien lisäys		-7 304
Yhteensä		176 296
Alaskirjaus		-140 000
Myyntihinta-arvio		?

Perusopetus

- Hallinnolliset ja kouluverkkouudistukset
  - Hallinnossa on tällä hetkellä opetusjohtaja, neljä toimisto-/koulusihteeriä sekä jokaisella yksiköllä johtaja (neljä virkarehtoria ja viisi koulunjohtajaa).
  - Johtamisjärjestelmää muutetaan kustannuksia vähentäen. Opetusyksiköitä yhdistellään hallinnollisesti niin, että henkilöstömenot vähenevät.
  - Siirrytään aluerehtorijärjestelmään. Muutetaan Kuivaniemen rehtorin tehtävä koulunjohtajan tehtäväksi.
  - Olhavan koulu lakkautetaan ja liitetään osaksi Kuivaniemen koulua. Haminan koululla (alakoulu, n. 470 oppilasta), Valtarin koululla (yläkoulu, n. 450 oppilasta) ja Iin lukiolla (n. 180 opiskelijaa) olisi omat virkarehtorinsa. Muille kouluille (Alaranta, 120 opp., Asema 100 opp., Jakku, 50 opp., Ojakylä 100 opp. ja Pohjois-Ii 100 opp.) tulisi yhteinen virkarehtori. Yksiköihin tulisi lisäksi vastuupettaja. Näin lissä olisi neljä virkarehtoria ja yksi koulunjohtaja. Arvioitu säästö koostuu henkilöstömenoista. Säästölaskelma perustuu siihen, että nykyisille koulunjohtajille maksetaan kuukausittaista TVA - korvausta koulun koosta riippuen. Tämä poistuisi neljän koulunjohtajan osalta ja tilalle tulisi vastuuhenkilön korvaus, joka on keskimäärin noin 300 euroa/kk vähemmän kuin koulunjohtajan korvaus.
- Pysyvä henkilöstömenojen vähenemä 15.000 €/vuosi vuodesta 2023 alkaen.

Muuta peruskouluverkosta

- Jakkukylän koulun lakkauttaminen
  - Mahdollista n. vuonna 2025, oppilaat mahtuvat Ojakylään ja Haminalle. Ei toteutune tällä talouden sopeutuskaudella vuosina 2022 - 2024, mutta mahdollisuus menojen vähentämiselle on vuodesta 2025 eteenpäin.
- Aseman koulun lakkauttaminen
  - Mahdollista v. 2025. Lapset mahtuvat Pohjois-lihin ja Haminalle. Ei toteutune tällä talouden sopeutuskaudella 2022 - 2024, mutta mahdollisuus menojen vähentämiselle on vuodesta 2025 eteenpäin.
- Alarannan ja Pohjois-lin koulut
  - Molemmissa kouluissa on n. 100 oppilasta. Oppilaat eivät mahdu muihin kouluihin tällä hetkellä.
- Huomionarvoista on, että lin kunnassa suurin ikäluokka ovat 7-8 –vuotiaat. Tilantarve kouluissa on siis positiivinen ongelma.

Kouluyhteistyö Simon kunnan kanssa

- Lin ja Simon kouluyhteistyö olisi hyödyllistä niin, että yläkoulutoiminta toteutettaisiin Simossa ja alakoulutoiminta Kuivaniemessä. Kuivaniemen yläkoulussa on 10 opettajaa (henkilöstökustannus n. 500 000 €/v.), joista kaikista voidaan luopua (osa vajailla tunneilla, kaikki määräaikaaisia). Simoon pitäisi resursoida 1-2 opettajaa lisää.
- Valtionosuudet tulevat edelleen oppilaan kotikuntaan. Kuntien välisellä sopimuksella määritellään, mitä opetuksen ostaminen Simosta maksaa.
- Kuljetuskustannukset nousevat jonkin verran.
- Arvioitu kokonaisuuden nettovaikutus on vuositasolla n. 300 000 euroa menoja vähentävä.
- Tähän sopeutustoimeen liittyy epävarmuus, koska ratkaisu ei ole pelkästään Lin kunnan päättäjien käsissä.

Erityisen vaativan opetuksen järjestäminen otetaan lin kunnan omaksi toiminnaksi

- Erityisen vaativa opetus järjestetään jatkossa lissä omana toimintana, eikä toisessa kunnassa ostopalveluna kuten nykyään. Kyseessä on kehitysvammaisten ja haastavasti käyttäytyvien oppilaiden opetus.
- Kaksi erityisen vaativan opetuksen ryhmää toimii lissä elokuusta 2021 alkaen. Pilotointi aloitetaan kahdella ryhmällä.
- Menojen vähenemä kertyy kuljetusmenojen vähenemisestä ja siitä, että opetuksen järjestäminen itse on edullisempaa kuin ostopalvelut. Ostopalveluihin käytetään nyt 254.000 €/v. (opetus 134.000, oppilashuolto ja hallinto 40.000, kuljetus 80.000).
- Nettomenojen vähennys arvioidaan 90.000 euroksi, joka toteutuu kahden vuoden aikana v. 2022 ja 2023.

Opetustoimessa muita selvitettyjä asioita

- **Tuntikehyksen leikkaus**
  - Valinnaisuuden vähentäminen ja erityisopetuksen konsultoinnin poistaminen, kuntatasolla yhteensä viisi tuntia. Valinnaisuuden vähentäminen lisäisi kuljetuskustannuksia (oppilaat kuljetettaisiin valinnaistunneille toisille kouluille) eli säästöä ei juuri syntyisi.
- **Lukion pienimpien kurssien poistaminen**
  - Pienimmät kurssit ovat kielissä (saksa, ranska.) Näiden kurssien poistaminen toisi opiskelijoille mahdolliseksi opinnoissa etenemisen, vaihtoehtona ostaa kurseja / opintojaksoja e-lukiosta tai muilta opetuksen järjestäjiltä. Minimiraja jatkossa kursseille on 10 opiskelijaa → keskeyttämisten myötä jatkokursseilla voi olla vähemmän.
- **AP/IP –toiminta**
  - Ei ole kunnalle pakollista palvelua. Toimintakate on nyt 133.000 €. Ei löytyne muita järjestäjiä. Toiminnasta saadut tuotot kattavat toiminnasta aiheutuneet menot lähes täysimääräisesti. AP/IP - toiminta antaa koulunkäynninohjaajille mahdollisuuden kokoaikaiseen työhön.
- **Koulukuljetuksissa kilometrirajan nostaminen**
  - Kilometriraja voidaan nostaa eskareilta ja ekaluokkalaisilta viiteen kilometriin (lakisääteinen) nykyisen kolmen kilometrin sijaan. Tulisi koskemaan noin 25-30 oppilasta ja toisi arviolta 20.000 – 30.000 euroa säästöä vuodessa.
- **Muu sopeutus**
  - Oppilasmäärän vähentyessä ennusteiden mukaisesti voidaan vähentää opettajia 1-3 vuodessa. Yhteensä kahden opettajan vähenemä vuosina 2023 ja 2024 toisi yhteensä 110.000 €:n menojen vähennyksen.

Kuivaniemen palveluiden keskittäminen Kuivaniemitalolle ja koululle

- Kuivaniemitalolle ja koululle keskitetään kaikki Kuivaniemen palvelut. Tiloja on kokonaisuutena liikaa. Muutostyöt 77.000 €, purkutyö 90.000 € ja alaskirjaus 49.000 €.
- Samassa yhteydessä Kuivaniemen terveysaseman tyhjentäminen ja purkaminen. Perustetaan liikuteltava hammashoitola. Vuosittainen käyttömenojen vähennys v. 2023 alkaen on 78 000 €.
- Kuivaniemitalolle siirretään sote-toimintoja ja vaadittavat muutostyöt ovat uusi inva-wc, lukitusmuutokset, käytävän väliovi ja henkilökunnat tilat, yht. 52.000 €.
- Kuivaniemen koululle siirretään Kuivaniemitalolta nuorisotyö ja li-pajan toiminnot, vaadittavat muutostyöt, huonetilamuutokset, käytävän väliovi ja muut työt, ovat yht. 27.000 €.

Teknisen toimen yhteistyön kehittäminen

- Tiivistetään kunnallistekniikan ja vesilaitoksen henkilöstöjen yhteistyötä. Lähinnä erikoistilanteissa on saatavissa hyötyjä. Arvioitu sopeutusvaikutus on 3.000 €/v.
- Varastojen ja varikkojen keskittäminen ja tarpeen arviointi. Yhteinen varikkoalue on suunnitteilla (tekniinen, vesilaitos ja sähköyhtiö). Logistiset hyödyt ja Move-ympäristötiimin kiinteistöstä luopuminen. Kunnan lajitteluasema voisi olla samassa yhteydessä. Menojen vähennys v. 2022 alkaen 43.000 €/v.

Kirjasto

- Kuivaniemen kirjaston sulkeminen
  - Toimintakate on n. 115 000 €, josta sisäiset vuokrat ovat n. 30 000. Omatoimikirjastoon on saatu 17 000 € avustus, johon sisältynee palautusvaatimusriski. Kuivaniemen kirjaston sulkeminen ei kuitenkaan sisälly esitykseen, eikä sen eurovaikutuksia ole otettu mukaan sopeutuskeinojen laskennassa.
- Kirjastoauton lakkauttamisen ja omatoimikirjaston yhteisvaikutus toimintakatteeseen v. 2022 alkaen on 18.000 euroa/v.
- Omatoimikirjasto tekee mahdolliseksi se, että kirjastohenkilöstö voi hoitaa museonhoitajan tehtävät. Museonhoitajan tehtävästä voidaan luopua. Menojen vähenemä 12.000 €/v. vuodesta 2022 alkaen.

Pohjoisen liikuntahallit

- Kuivaniemen liikuntahalli
  - Tasearvo on 85.000 €. Kuivaniemen liikuntahallin alakerrassa on väestönsuoja. Järjestöjen tila on samassa rakennuksessa. Kuivaniemen liikuntahallin ilta- ja viikonloppukäyttöaste on 10,3 % + koulu käyttää päivisin.
  - Kuivaniemen koululle ohjataan jatkossa iltakäyttöä ja yhdistysten toimintaa.
- Jokikylän liikuntahalli
  - Suoraan kiinteistölle kohdistuvat menot ovat 11.370 €. Instituutin budjetissa sisäisiä menoja n. 28.000 € (sisältää yhteisten kulujen jyvitystä). Jokikylän hallin siivous 4.970 €. Halli myydään tai annetaan kyläyhdistykselle. Todellinen käyttöaste Jokikylässä 5,8 %. Keväällä 2021 liikunnan haettuja vuoroja ollut kaksi ja kansalaisopiston ryhmiä yksi. Syksyn vuorot nyt haussa. Kyläläisten muuta käyttöä ei tiedossa. Aiemminkaan ei ole ollut enemmän haettuja vuoroja.
- Olhavan Areena
  - (ensisijassa) myydään tai annetaan kyläyhdistykselle. Käyttömenot, 3.000 €/v. ovat julkista tukea yhdistykselle. lin kunnan periaatteena on avata kaikki julkinen tuki.

Muuta kiinteistöistä

- Selvitys kunnan omistamista kiinteistöistä on tehty 10.2.2020 ja se on päivitetty 30.9.2020. Kiinteistöjen ylläpitokustannukset ovat tällä hetkellä n. 3,5 miljoonaa euroa vuodessa. Kunnalla n. 65 kiinteistöä, jotka on luokiteltu A, B ja C ryhmiin. Toimintaa siirretään edelleen vuokratiloista kunnan omiin tiloihin, tätä on tehtykin.
- Kuivaniemen kuntosali siirretään liikuntahallille v. 2023. Vuokrasopimus päättyy marraskuussa 2022. Menot vähenevät 12.000 € v. 2023 alkaen.
- Lähtöpumppaamon saneerauksen investointi on 300.000 €, ylimääräisestä tilasta päästään eroon. Käyttökustannuksia saadaan vähennettyä 20.000 € vuositasolla v. 2024 alkaen (mm. lämmittäminen).
- Kiinteistö- ja ympäristöhuollon ja liikuntapaikkojen hoidon ulkoistaminen syrjäisemmillä seuduilla kyläyhdistyksille ja yrittäjille. Arvioitu sopeutusvaikutus on 5.000 € v. 2023 alkaen.
- Kehitysvammaisten työpaja on vanhassa teollisuusrakennuksessa. Mittaritehtaan purkaminen, purkutyö 30.000 €, alaskirjaus 0 €. Käyttömenojen vähenemä vuodesta 2023 alkaen 9.800 €/v. Toiminta siirtyy Kuivaniemitalolle tai järjestötilalle liikuntahallin yhteyteen.
- Energiatehokkuustyötä jatketaan edelleen. Potentiaalia on, mutta eurovaikutusta ei tässä yhteydessä arvioida. Vaatii myös investointeja.
- Kunnan lajitteluaseman perustaminen. Lajitteluasemalla vähennetään menoja ja saadaan aikaan materiaalien kierrätystä. Arvioitu sopeutusvaikutus 5.000 € v. 2023 ja 5.000 € v. 2024.
- Eläköitymisiä hyödynnetään kiinteistönhoidossa, kun tilatkin vähenevät. Sopeutusvaikutus 20.000 € v. 2022 ja 40.000 € v. 2024.

Tulojen lisäykset

- **Tuulivoima**
  - Realistinen arvio on, että lin kunnan alueelle rakentuu n. 100 tuulivoimalaa v. 2026 mennessä. Kiinteistöverotulojen lisäys tällä sopeutusohjelmakaudella on merkittävä, 1.050.000 € v. 2022 ja 1.750.000 € v. 2024. Kunnan taloudenpito tarvitsee tuulivoiman.
- **Kiinteistöveroselvityksen teettäminen**
  - Teettämistä kannattaa harkita tulojen lisäämiseksi ja kiinteistönomistajien tasapuolisen kohtelun takaamiseksi. Tiedot saadaan ajan tasalle, mikä auttaa myös rakennusvalvontaa, jätehuoltoa jne. Selvityskustannusten takaisinmaksuaika on varsin lyhyt, yleensä jopa vain 2-3 vuotta. Hyöty on pysyvä.
- **Vanhenevien maanvuokrasopimusten uusiminen**
  - Maanvuokrasopimuksia vanhenee. Uudet sopimukset tuovat merkittävästi enemmän tuloa. Reilu vuokrien korotus sisältyy maapoliittiseen ohjelmaan. Tonttien ja muiden alueiden vuokrat ovat nyt n. 300.000 €/v. Tulojen lisäys 15.000 € vuodesta 2023 alkaen ja lisää 15.000 € vuodesta 2024 alkaen.
- **Uudet vesi- ja viemäriiliittymät**
  - Uusia vesi- ja viemäriiliittymiä myydään noin 30 - 40 kpl / vuosi. (=10.000 €/v.) Tämä on kertaluonteinen tulo, jota ei huomioida toimintakatevaikutuksessa.
- **Metsänmyyntitulojen lisääminen**
  - lin kunnan omistuksessa on n. 1.600 ha metsiä. Uusi hoitosuunnitelma on käsittelyssä. Pitkän aikavälin puun myynnin tuoton lisääminen tulisi olla tavoitteena. Eli (arvo-) puuston kasvu tulee maksimoida pitkällä tähtäimellä. Myös hiilensidonnan kasvattamisen tavoite erityisesti turvemaidella. Metsänhoitosuunnitelman mukainen tulojen lisääntyminen on 49.000 € vuodesta 2023 alkaen.
  - Kunnan strategisen maankäytön kannalta tarpeettomien yksittäisten metsäpalstojen myynti, mikäli myyntihinnat ovat hyvät. Tärkeää on tietysti olla myös vaihtomaita. Metsät ovat lin kunnan taseessa hyvin alhaisella arvolla, joten kaupoista tulee paljon tulosvaikutteista myyntivoittoa. Jos tilanne muodostuu vaikeaksi kriisikuntamenettelyn suhteen, tämä mahdollisuus kannattanee hyödyntää.
- **Maksujen ja taksojen korotukset**
  - Maksuja ja taksoja on hyvin monenlaisia ja runsaslukuisesti. Vaikka yksittäisten maksujen korotukset olisivat pieniä, niin kokonaisuutena niistä kertyy tarvittavaa lisätuloa. Arvioitu tulojen lisäämismahdollisuus 5.000 € v. 2022 lähtien.

Monituottajamallin käyttö eräissä palveluissa

- Linjataan ulkoistukset - valmistellaan ulkoistuksia niissä kunnan järjestämissä palveluissa, joissa markkinoilla näyttäisi olevan riittävästi tarjontaa?
- Liikuntahallin palvelut
  - Valvonnassa kaksi liikuntahallivalvojaa on minimi.
  - Liikuntahalli on auki arkisin klo 8-22 ja viikonloppuisin la 10-18 ja su 12-20.
  - Liikuntahallissa on kunnan infopiste, joka on siirtynyt kunnanvirastolta. Tällä hetkellä virastomestarit hoitavat infopistettä. Liikuntahallivalvojat voivat hoitaa infon, kun heidät koulutetaan. Voivat hoitaa myös pienimuotoisen kahvilatoiminnan.
  - Kahvio on pieni - ei toimisi yrittäjävetoisesti. Kahvilatoiminta ei ole välttämätön. Juoma-automaatti on tilattu. Ei kunnan kustannuksia.
  - Vara- ja lisähenkilönä vapaa-aikasihteeri. Hallinnon palveluista on mahdollista vähentää 1-2 HTV.

Muita yksittäisiä keinoja

- Liikuntahallin ja isojen kohteiden siivoukseen hankitaan robotteja. Säästö syntyy sairauskulujen ja sijaiskulujen vähenemänä. HUOM! Edellyttää n. 24 000- 30 000 €:n investoinnin tai leasing-sopimuksen. Arvioitu menovähennys 12.000 €/v. vuodesta 2022 alkaen.
- Vuoropäiväsiivouksessa toteutetaan pilotti kahdessa kohteessa syksyllä 2021. Laajennus keväällä 2022. Sopeutusvaikutus 6.000 € v. 2022 ja lisää 6.000 € v. 2023.
- Lumitykkien myynti selvitetään.
- Sähköautojen tarpeellisuus ja niistä saadut hyödyt selvitetään. Koronatilanne on vaikuttanut sähköautojen käyttöön.
- lissä on peräti 6 satamaa. Venepaikkojen varaaminen ja maksaminen muutetaan sähköiseksi. Kaikki venepaikat ja veneiden sekä kalastusvälineiden talvisäilytyspaikat laitetaan maksullisiksi. Veneilijöille polttoaineen myyntiä subventoidaan nyt, hintaa korotetaan – ei kuulu kunnan järjestämisvastuulle. Hintojen tarkistus +40 %. Arvioitu tulojen lisäys 8.000 € vuodesta 2022 alkaen.
- Kulttuurikauppilan nettokustannukset lin kunnalle ovat 148.000 € vuodessa. Olisiko muita, edullisempia tapoja järjestää toiminta?

Muita yksittäisiä keinoja

- Vesi- ja jätevesihuollon ja muiden päivystysten yhteistyömahdollisuuksia selvitettiin. Erilaisten automaatiojärjestelmien käytön johdosta päivystysten yhdistäminen ei kuitenkaan näyttäytynyt realistisena mahdollisuutena.
- Yhteishankintoja lisätään ainakin vesihuollon ja teknisen toimen kesken. Osittain näitä on urakoinnissa jo käytössä.
- Ruoan hävikin vähentäminen on tavoitteena. Hävikkiä on edelleen n. 32.000 kg/vuosi. Ruokaraadit toimivat kouluilla. Ruokahävikin vähentämisessä otetaan tavoitteeksi 5.000 euron menovähennys vuodessa v. 2022 alkaen.
- Yksityistieavustusten vähentäminen olisi mahdollista esim. 1-2 vuodeksi, nyt jaetaan n. 50.000 - 70.000 €/v. Ohjelmassa ei kuitenkaan esitetä leikkauksia.
- Hulevesimaksu otetaan käyttöön, esim. 1500 kiinteistöä x 40 € = 60.000 €/v. Periaatteena se, että ensin kerätään varat, joilla voidaan tehdä tarvittavat investoinnit hulevesiverkostoon ja näin saadaan kuivatettua ongelmalliset alueet.
- Erilaisiin kunnan osarahoitteisiin hankkeisiin ja projekteihin osallistumista arvioidaan aiempaa kriittisemmin.

Vapaa-aikatoimi

- Hallinnollisena muutoksena li-instituutin sisällyttäminen osaksi hyvinvointilautakuntaa tai sivistyslautakuntaa. (Hallinnosta myöhemmin lisää.)
- Toiminta-avustuksia yhdistyksille jaetaan nyt 130.000 €/v. Vähennetään toiminta-avustuksia 10 %. Kunnan aiemmin järjestämät tapahtumat on siirretty yhdistyksille, mistä syystä avustuksia ei voi leikata enempää. Menojen vähennys 13.000 €/v. vuodesta 2022 alkaen.
- Kansalaisopiston tuntimäärän/kurssien vähentäminen valtionosuustasolle, n. 700 - 1000 tuntia. Menojen vähennys 15.000 €/v. vuodesta 2022 alkaen.
- Etäopetuksen lisääminen kansalaisopiston tarjonnassa. Menovähennys 5.000 €/v. lähinnä matkakuluissa vuodesta 2023 alkaen.
- Kansalaisopiston vakituisten opettajien opetuksen lisääminen OVTES:n mukaiseen määrään. Sopeutusvaikutus 10.000 €/v. vuodesta 2022 alkaen.
- Kirjaston aineistomäärärahaa vähennetään 10.000 euroa/v. vertailukuntien tasolle v. 2022 alkaen.

Vapaa-aikatoimi

- Maksuja korotetaan liikuntatilojen vuokrissa. Tuloja saadaan lisää 5.000 € v. 2022 ja 5.000 € lisää v. 2023.
- Liikuntaneuvojan tehtävää ei täytetä. Menovähennys 37.000 €/v. vuodesta 2022 alkaen.
- Art li Biennaalista (25.000 €) luopuminen otetaan harkittavaksi. Tämän järjestämiseen on kuitenkin sitouduttu ja siksi se ei sisälly ohjelmaan euromääräisesti.
- Työllistämisessä kahta määräaikaista nuorten työpajan ohjaajan tehtävää ei täytetä 1.1.2022 lukien. Sopeutusvaikutus 76.000 €/v. vuodesta 2022 alkaen.

Elinkeinopalvelut

- Elinkeinopalveluiden toimintakatteeseen asetetaan vähennystavoite. Kolmen vuoden aikana nettomenot vähenevät nykytasosta yhteensä 75.000 euroa.
- Sopeutus tehdään asteittain 25.000 €/v. kolmivuotisen sopeutuskauden (2022 – 2024) aikana.

Konserni ja vesiliikelaitos

- Hallitusten jäsenten jäsenmääriä vähennetään - max 5/yhtiö, corporate governance huomioon, mukaan esimerkiksi kunnan päätöksenteosta 2-3 riippumatonta jäsentä.
- Energiayhtiön osingonmaksu kunnalle - selkiytys. Lisätuloutus tarpeen. Koskiosuuksista tulee saada kunnalle asianmukainen korvaus. Omistajaohjauksen käyttäminen. Lisätuloutus 250.000 €/v. vuodesta 2022 alkaen.
- lisi-verkon poistojen korvaaminen kunnalle. Kunta on avustanut n. 1 milj. euroa lin Energia Oy:tä verkon rakentamisessa. Kunnan piti avustaa, jotta valtio tuki hanketta.
- Kunnan vuokra-asuntojen (80 kpl) siirto asuntoyhtiölle. Kate + 93.000 €. Siirretään yhden y-tunnuksen alle kaikki asunnot. Asiaa on valmisteltu, mutta valmistelu on jäänyt kesken. Kiinteistöille tuli niin korkeat arvot, että asuntoyhtiö ei halunnut ottaa niitä. Varainsiirtoverot ja kiinteistöverot. Asia on vaikea, auttaisiko erillinen selvitys?
- Micropoliksen vuokrasopimus kunta/lilaakso
  - saisiko vuokraa poistojen verran 200.000 €/v. ?
- Seljänperän alueen asemakaavoitus on jätevesihuollon kannalta ongelmallinen. Alueen potentiaalin hyödyntämiseksi selvitetään muitakin vaihtoehtoja.
- lin vesiliikelaitokselta kunta saa peruspääoman korkoa n. 113.000 €/v. (4 %). Taso lienee kohtuullinen.

Demokratia

- Sote-uudistuksen toteutuessa lin kunnassa voisi olla kahden lautakunnan malli, esim. hyvinvointilautakunta ja elinvoimalautakunta. Selvemmin tulevan kunnan perustehtävistä kertova malli olisi kuitenkin sivistys- ja tekninen lautakunta. Teknisessä lautakunnassa olisi lisäksi rakennusvalvontajaosto. Tulevan kunnan tehtävät painottuvat selkeästi sivistykseen ja elinvoiman kehittämiseen (opetus ja kasvatus) sekä teknisiin palveluihin.
- Kokouksissa käsiteltävien asioiden määrän hallitsemiseksi muutetaan hallintosäätöä nykyaikaiseksi. Varsinkin kunnanhallitus ja valtuustotasolle tulee delegoida pääsääntöisesti strategiset päätökset.
- Kokousten määrien ja keston vähentäminen vähentäisi myös kustannuksia. Pitkistä kokouksista maksettavista lisäpalkkioista voisi luopua.
- Teams-kokoukset jäänevät ainakin jossain määrin käytännöksi, matkakulut vähenevät. Etäkokouksia pidetään jatkossakin. Arvioitu menovähennys 10.000 €/v. vuodesta 2022 alkaen.
- Äänestysalueiden vähennetään 7 → 4. Vuotuinen menovähennys on 4.000 €/v. vuodesta 2022 alkaen.

Hallinto ja henkilöstö

- Siirrytään keskitettyihin toimistopalveluihin
  - Kun uudet kunnantalon tilat ovat käytössä, työtapoja voidaan muuttaa.
  - Organisaatiossa keskitettyjä toimistopalveluja ei nähdä perusteltuna, mutta työparimalli vähentäisi tehtävien hoidon haavoittuvuutta.
- Henkilöstöjärjestelyt hallinto-, henkilöstö-, talous- ja hyvinvointipalveluissa.
  - Mahdollisuus vähentää 1 - 2 HTV. Menojen vähennys 43.000 €/v. vuodesta 2022 alkaen.
- Raportointiprosessien digitalisointi, henkilöstöraportti, hyvinvointi-indikaattorit, talouden kuukausi- ja vuosiseuranta.
  - Raportointi-investointi maksaa 15 000 €, mutta näin voidaan vähentää sihteeriresurssia 1 HTV koko kunnan tasolla, menovähennys 24.000 €/v. vuodesta 2023 alkaen.
- Sairauspoissaolojen vähentäminen (nyt 14,8 pv/hlö/vuosi).
  - Työkyvyttömyyden kokonaiskustannukset olivat vuonna 2020 n. 900.000 €. Summa on noussut v. 2017 n. 730.000 eurosta joka vuosi. Kevan kanssa järjestetään arviointityöpaja, jossa katsotaan kehittämiskohteet. Haetaan Kevan rahoitusta hankkeeseen, jolla sairauspoissaoloja yritetään vähentää. Otetaan tavoitteeksi työkyvyttömyydestä aiheutuneiden kustannusten vähentäminen 2 prosentilla vuoteen 2024 mennessä. Menoja vähentävä vaikutus on yht. 22.000 € vuosina 2023-2024.
- Henkilöstön koulutuspäivät
  - Henkilöstö ryhtyy kirjaamaan kaikki koulutuspäivät jatkossa, koska nyt jää kirjausten puuttumisen vuoksi saamatta rahaa työllisyysrahastolta. Tulotaso kasvaa yht. 4.000 € vuosina 2022 ja 2023.
- Ateriatuki
  - Iin kunta maksaa ateriatukea henkilöstölleen. Tuki on nyt 20.000 €/v. (2 €/ateria). Myös Oulunkaaren kuntayhtymä maksaa ateriatukea henkilöstölleen. Tässä on sopeutusmahdollisuus, mutta ohjelmassa ei ole eurovaikutusta huomioitu, eli tämä sopeutuskeino ei sisälly esitykseen.

Hallinto ja henkilöstö

- Henkilöstön matkakulut
  - Henkilöstön matkakuluja voidaan vähentää etäpalavereiden ja -kokousten lisääntymisen myötä. Menovähennys n. 10.000 €/v. vuodesta 2022 alkaen.
- Kotiseutuarkisto
  - ylläpidosta luovutaan. Tilantarve uudiskohteessa vähenee.
- Lehti-ilmoittelu
  - vähennetään 10.000 eurolla vuodessa v. 2022 alkaen. Kaikessa ilmoittelussa käytetään ensisijaisesti vain kunnan kotisivuja.
- Sähköiset laskut
  - Kunta siirtyy ainoastaan sähköisten laskujen käyttöön ja kunta hyväksyy sähköiset laskut, ei paperilaskuja.
- Etätyömallin kehittäminen
  - Etätyön huomioon ottaminen tulevien tilojen tarpeessa. Kunnassa ollaan perustamassa tilatarvesuunnittelutyöryhmää kunnan tulevia tilatarpeita pohtimaan. Arvioitu menovähennyspotentialiaali tilakustannuksissa on vähintään 15.000 €/v. vuodesta 2024 alkaen.
- Työajanseuranta
  - Otetaan käyttöön, millä mahdollistetaan henkilöresurssien tarpeellisuuden arviointi, henkilöstöä eläköityy mm. kiinteistönhoidosta. Selvitetään minne työaika kohdistuu, mihin kiinteistöihin. Otetaan käyttöön seuranta myös liikkumisesta työajalla. Menojen vähentämismahdollisuus yht. 95.000 € portaittain vuoteen 2024 mennessä.

Myytäviä kohteita

- Ranta-alueet ja tontit, Seljänperä (vaihtoehtoiset ratkaisut), Kaakkurinniemen alue (kaavamuuotos menossa), Pitkäniemen alue
- Merihelmestä on sopimus
- Alarannan alue
- Kunnantalo ja tontti, ensin kuitenkin kaavoitus
- Olhavan koulu
- Olhavan areena
- Jokikylän liikuntahalli
- Tarvittaessa osa kunnan maankäytön kannalta merkityksettömistä metsäalueista, mikäli myyntihinta on hyvä

Talouden sopeuttamisen vaikutusten vuosittainen erittely ohjelmakaudella

Tulo- ja menovaikutusten erittely	2022	2023	2024	Yhteensä
Kiinteistöverotulojen lisäys	1 050 000	0	1 750 000	2 800 000
Muiden tulojen lisäys	336 000	71 000	15 000	422 000
Menojen vähennys	520 000	1 750 000	262 000	2 532 000
Yhteensä	1 906 000	1 821 000	2 027 000	5 754 000

Henkilöstövaikutus -30...-42 HTV

Keinojen riittävyys

li	Trendi:			2015-2020					
	TP 2018	TP 2019	Tp 2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Asukasluku	9 862	9 844	9 848	9 711	9 649	9 580	9 508	9 434	9 358
Verotettava tulo	124 654	132 489	136 101	142 369	145 156	148 354	153 254	155 728	158 199
Veroprosentti	21,25	21,25	21,25	21,50	21,50	9,11	9,11	9,11	9,11
Toimintakate	-58 141	-61 055	-62 873	-67 377	-68 567	-31 370	-31 804	-32 518	-33 239
Sopeutus			0	0	-856	-1 821	-277	0	0
Muutos 1000 e	-2 815	-2 914	-1 818	-4 504	-1 190	37 197	-434	-713	-721
Muutos %:ia	4,96 %	5,01 %	2,98 %	7,16 %	1,77 %	-54,25 %	1,38 %	2,24 %	2,22 %
Verorahoitus	59 529	61 538	68 198	67 479	70 752	34 873	36 796	37 683	37 692
Verorahoituksen muutos 1000 e		2 009	6 660	-719	3 273	-35 880	1 924	887	9
Käyttökate	1 388	483	5 325	102	2 185	3 503	4 992	5 165	4 453
Rahoitustuotot ja -kulut	-173	-192	-247	-242	-268	-283	-285	-282	-280
Vuosikate	1 215	291	5 078	-140	1 917	3 219	4 707	4 883	4 173
Poistot	3 148	3 362	3 712	3 757	3 769	3 850	3 863	3 882	3 898
Ylijäämä/alijäämä	-1 850	-2 989	1 123	-3 811	-1 767	-546	929	1 087	360
Kumulatiivinen ylij/alij.	4 089	1 701	2 824	-987	-2 754	-3 300	-2 371	-1 284	-924
Kumulatiivinen ylij/alij./as	415	173	287	-102	-285	-344	-249	-136	-99
Nettoinvestoinnit	5 763	7 252	4 698	4 032	5 550	4 130	4 279	4 245	4 211
Lainakanta 1000 eur	38 285	44 564	48 244	52 380	55 995	56 958	56 569	55 947	55 996
Lainakanta eur/as	3 882	4 527	4 899	5 394	5 803	5 945	5 950	5 930	5 984

Arviointimenettely – uhka vähenee, mutta ei täysin poistu

Konsernin kriisimittarit	TP 2018	TP 2019	Tp 2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Peruskunnan alijäämä	4 089	1 701	2 824	-987	-2 754	-3 300	-2 371	-1 284	-924
..Alijäämää 4 peräkkäisenä vuonna					Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Täyttyy	Täyttyy
Konsernin alijäämä €/as	1 333	1 149	1 262	888	710	658	761	882	928
... 500 €/as ja 1000 €/as		Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty
Konsernivuositote / poistot		67 %	136 %	57 %	85 %	102 %	122 %	124 %	114 %
Kunnan veroprosentti		21,25	21,25	21,50	21,50	9,11	9,11	9,11	9,11
Kons. lainakanta ja vuokravast.		7 742	8 282	8 808	9 231	9 389	9 410	9 408	9 479
Kons. Laskennallinen lainanhoito		61 %	113 %	48 %	66 %	78 %	93 %	96 %	89 %
Konsernivuositote / poistot			Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty
Kunnan veroprosentti			Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty
Kons. lainakanta ja vuokravast.			Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty
Kons. Laskennallinen lainanhoito			Ei täyty	Ei täyty	Täyttyy	Täyttyy	Ei täyty	Ei täyty	Ei täyty
Montako		0	0	0	1	1	0	0	0

Johtopäätökset

Väestö	Tuloslaskelma	Rahoitus/Investoinnit	Tase	Palvelurakenteen kustannus	Tulevaisuus
lin väestö on keskimääräistä nuorempaa, terveempää ja ikääntyminen on hitaampaa kuin maassa keskimäärin.	Koronavuoden 2020 valtion kompensatiot nostivat tuloksen vahvasti ylijäämäiseksi.	Vuosikate ei ole riittänyt nettoinvestointeihin v. 2015 – 2019.	Lainakanta on kasvanut voimakkaasti, käyttöomaisuus on myös kasvanut.	li on käyttänyt sote-palveluihin hieman vähemmän rahaa kuin mitä tarvakiöinnin perusteella pitäisi (1,7 M€ v. 2019).	lin väestörakenne on terve, lasten osuus on suuri ja tulevaisuus näyttäytyy valoisana.
Väestörakenteen muutos antaa kuitenkin mahdollisuuden sopeuttamiselle ja resurssien kohdentamiselle uudelleen.	Vuodet 2018 ja 2019 alijäämäisiä n. 1,9, ja n. 3,1 miljoonaa euroa.	Vuosikate on kuitenkin ollut suurempi kuin poistot vuoteen 2018 saakka.	Kuntakonsernin lainakanta on kasvanut.	Opetus- ja kulttuuripalveluiden kustannukset ovat korkeat verrokkikuntiin peilaten, mutta opetuksen menoja selittää osin lasten suuri osuus väestöstä.	Kunnan talous on tervehdytettävä, jotta peruspalvelut voidaan pitää kunnossa ja jotta kehittämiseen ja esim. raaka-maan hankintaan jää resursseja riittävästi.
Nettomuuttovoitto on viime vuosina kääntynyt miinukselle ja palveluiden tarve ei enää kasva yhtä voimakkaasti lasten ja nuorten palveluissa.	Vuosikate on kuitenkin ollut positiivinen koko tarkastelujaksolla 2014 – 2020 eli ns. syömävelkaa kunta ei ole joutunut ottamaan.		Omaisuu den myynnit taloudellisen tilanteen helpottamiseksi, mutta myös verotulopohjan kasvattamiseksi (esim. ranta-alueet)	lin päivähoito ja esiopetus käyttävät lasta kohden selvästi enemmän rahaa kuin verrokkikunnat.	Oulunseudun kunnat kilpailevat keskenään, mutta myös hyötyvät toistensa menestyksestä.
Yli 75-vuotiaiden määrä kasvaa vuoteen 2030 mennessä.	Toimintakate on kasvanut ja valtionosuudet ovat pysyneet ”paikoillaan” v. 2016 – 2019.			Kansalaisopisto, kirjasto ja yleinen kulttuuritoimi käyttävät verrokkikuntia enemmän rahaa.	Valtuustokauden alussa laadittavan uuden kuntastrategian pohjalta liillä on hyvät mahdollisuudet vaikuttaa tulevaisuuteen.
				Liikunta- ja nuorisotoimi sekä museot käyttävät verrokkikuntia vähemmän rahaa.	

Yhteystiedot

Eero Laesterä
HT
0400 735 772
eero.laestera@fcg.fi

Aki Viitasaari
HTM
0400 169 390
aki.viitasaari@fcg.fi

FCG.

Hyvän elämän tekijät